

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Gabrielės Bakanavičienės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro baigiamasis darbas

Priežastinio ryšio teisinio vertinimo problematika

Vadovė: Doc. dr. Danguolė Bublienė

Recenzentas: Lekt. dr. Paulius Miliauskas

Vilnius

2017

TURINYS

ĮVADAS	3
1. PRIEŽASTINIS RYŠYS CIVILINĖJE TEISĖJE	7
1.1. Civilinės atsakomybės sąlygų samprata	7
1.2. Priežastinis ryšys kaip civilinės atsakomybės sąlyga	9
2. PRIEŽASTINIO RYŠIO NUSTATYMAS BYLOJE	11
2.1. Faktinio priežastinio ryšio nustatymas (<i>conditio sine qua non</i>)	12
2.2. Teisinio priežastinio ryšio nustatymas	14
3. PRIEŽASTINIS RYŠYS, KAI EGZISTUOJA DAUGIAU NEI VIENA PRIEŽASTIS	17
3.1. Priežastinio ryšio teisinis vertinimas skolininkų daugeto atveju	17
3.1.2. Priežastinis ryšys subjektyviojo bendrininkavimo atveju	19
3.1.3. Priežastinis ryšys objektyviojo bendrininkavimo atveju	22
3.2. Priežastinis ryšys, kai egzistuoja kelios alternatyvios priežastys	28
4. PRIEŽASTINIS RYŠYS IR PERNELYG NUTOLUSIOS PASEKMĖS	33
4.1. Nutraukta priežasčių-pasekmių grandinė	34
4.2. Priežastinis ryšys pagal žalos prigimtį	38
IŠVADOS	42
LITERATŪROS SĄRAŠAS	43

IVADAS

Priežastinio ryšio sąvoką galima aptikti daugelyje mokslo šakų ir kiekvienoje iš jų akcentuojami skirtingi šio reiškinio ypatumai. Įvairiuose žodynuose priežastinis ryšys paprastai aiškinamas kaip dviejų įvykių – priežasties ir pasekmės – santykis¹, kuris pasireiškia judviejų priklausomybe vienas nuo kito, t.y. vienas reiškinys (priežastis) yra pagrindas kitam reiškiniui (pasekmei) atsirasti. Svarbu suvokti, kad priežastinis ryšys yra objektyvus – egzistuoja mus supančioje tikrovėje nepriklausomai nei nuo mūsų valios, nei nuo mūsų norų. Kitaip tariant, priežastinio ryšio objektyvumas lemia tai, kad tam tikras veikimas, esant tam tikroms sąlygoms, visada sukelia konkrečius atitinkamus padarinius, ir tai nepriklauso nuo žmogaus valios. Svarbu, kad šio reiškinio objektyvus pobūdis be kita ko lemia ir tai, kad aptariamas ryšys gali būti ištirtas ir pažintas – asmuo atlikdamas veiksmą, gali suvokti ir numatyti priežastinio ryšio vystymąsi.² Kita vertus, teisės moksle priežastinis ryšys suvokiamas tiek kaip objektyvus, nuo žmogaus valios nepriklausantis dviejų reiškinių santykis, tiek kaip subjektyvus ryšys, siejantis teisės pažeidimą ir kilusią žalą.

V. Mikelėnas, analizuodamas priežastinį ryšį civilinės teisinės atsakomybės kontekste (kaip vieną iš būtinųjų sąlygų pastarajai kilti) yra pažymėjęs, kad teisėje, kitaip nei gamtos ar kituose moksluose, nelabai dera priežastinį ryšį aiškinti mechaniškai taikant determinizmo sampratą.³ Nors kiekvienas įvykis yra nulemtas prieš tai įvykusių įvykių ir aplinkybių kartu su gamtos dėsniais, tačiau teisė pirmiausia tiria ne šias gamtos dėsnių nulemtas sąsajas, o konkrečius įvykiuose dalyvaujančių asmenų veiksmus ir tų veiksmų rezultatus.

Teisinio reguliavimo kontekste, visos priežastinio ryšio schemas iš esmės atspindi poreikį patirtą žalą priskirti kaltininko neteisėtiems veiksams arba, kitaip tariant, poreikį įrodyti, kad kaltininko ginčijamas elgesys iš *tiesų* sukėlė praradimus, kurių kompensacijos reikalaujama.⁴ Priežastinio ryšio koncepcija daugeliu atveju yra civilinės atsakomybės pagrindas. Verta susimąstyti, kad pavyzdžiui, ginče dėl neteisėto neveikimo vertinamas

---

¹ Pvz.: Dictionary.com, LLC. Skaitmeninis žodynas. [interaktyvus; žiūrėta 2017 metų sausio 10 dieną]. Prieiga per internetą: <http://www.dictionary.com/browse/causality>.

² PIESLIAKAS, Vytautas. *Priežastinis ryšys tarp pavojingos veikos ir baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių ir jo nustatymas teismų praktikoje*. Jurisprudencija, 2006 7(85), p. 7–15.

³ MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 201–218.

⁴ HILLEL, David, et al. *Proving causation where the but for test is unworkable*. AQDavid(22), 2005, p. 217.

atsakovo elgesys pats savaime dažnai nėra neteisėtas – jis tėra neteisėtas nukentėjusiajam kilusios žalos prasme.⁵ Kitaip tariant, toks asmens neveikimas net nebūtų vertinamas, o tuo labiau nagrinėjamas teisme, jeigu jis nebūtų sukėles tam tikrų kito asmens praradimų. Išskėlus tokias ir panašias mintis, po truputį galima prieiti išvados, kad asmuo niekada nebūna atsakingas – jis visada būna atsakingas *už kažką*. Šis esminis teisinės atsakomybės principas teikia atsakymą, kodėl tam tikrus asmens veiksmus ir kitam asmeniui kilusią žalą siejančio ryšio analizavimas yra toks reikšmingas.

Nagrinėjamos temos aktualumas

Atsižvelgiant į tai, kad priežastinis ryšys – privalomas elementas civilinės teisinės atsakomybės kontekste, nesunku nuspėti, kaip dažnai teismai susiduria su jo teisingo ir pagrįsto vertinimo problema. Neišsami ir detalumo stokojanti šio reiškinių analizė, paviršutiniškai atlikta įrodymų vertinimo stadijoje, gali lemti iš esmės klaidingą rezultatą, ir apskritai teisiškai ydingą bylos baigtį. Siekiant teisingo patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo, o taip pat adekvataus ir proporcingo civilinės atsakomybės traukiamo asmens veiksmų vertinimo, priežastinio ryšio supratimui turėtų būti skiriamas kur kas didesnis dėmesys. To turėtų būti siekiama ne tik išmanant šio reiškinių prasmę, bet ir atpažįstant pagrindines priežastinio ryšio teisinio vertinimo problemas, su kuriomis susiduria žalos kompensavimo ginčus nagrinėjantys teisėjai. Autorės nuomone, ne tik įstatymuose, bet ir Lietuvos teismų praktikoje bei teisės doktrinoje itin pasigendama išsamios analizės, kuri pademonstruotų ne tik priežasties ir pasekmės santykio teisinio vertinimo trūkumus, bet ir galimus sprendimo būdus, padėsiančius sudėtinguose ginčiuose prieiti teisingos tiesos.

Darbo tikslas

Atlikti išsamią galiojančių įstatymų, Lietuvos teismų praktikos bei doktrinos analizę, kuria remiantis, atpažinti dažniausiai praktikoje pasitaikančius probleminius priežastinio ryšio teisinio vertinimo atvejus ir pasiūlyti jiems galimus sprendimo būdus.

---

⁵ HILLEL, David, et al. *Proving causation where the but for test is unworkable*. AQDavid(22), 2005, p. 217.

Darbo uždaviniai

1. Atpažinti priežastinio ryšio teisinio vertinimo problemas, su kuriomis susidūrė teisėjai sprenddami ginčus, kylančius iš žalos atlyginimo.
2. Surasti konkrečius sprendimus, padėsiančius pašalinti aptiktas problemas.

Darbo objektas

Šiame darbe aptariama priežastinio ryšio kaip civilinės atsakomybės sąlygos samprata, analizuojamas priežastinio ryšio nustatymo byloje procesas. Daug dėmesio skiriama skolininkų daugeto situacijoms ir jų sprendimo būdams, taip pat nagrinėjami alternatyvių priežasčių atvejai. Paskutinėje darbo dalyje aptariamos pernelyg nutolusių priežasčių situacijos.

Tyrimo metodai

1. *Sisteminės analizės metodas*. Siekiant atskleisti priežastinio ryšio prigimtį ir taikymo sąlygas, būtina išsiaiškinti šio reiškinių vietą civilinės atsakomybės sąlygų sistemoje bei ryšį su kitomis civilinės atsakomybės sąlygomis.
2. *Dokumentų analizės metodas*. Siekiant atpažinti pagrindines priežastinio ryšio teisinio vertinimo problemas, analizuojama Lietuvos teismų praktika.

Darbo originalumas

Nors galima sutikti priežastinio ryšio temos analizių skirtingais aspektais, vis dėlto ši civilinės atsakomybės sąlyga kol kas nagrinėta mažiausiai ir gana fragmentiškai. Verta paminėti daugiau nei prieš dvidešimtmetį V. Mikelėno atliktą priežastinio ryšio analizę, kuri iš esmės buvo pagrindas diskusijoms apie priežasties ir pasekmės santykį Lietuvos teisės sistemoje. Priežastinio ryšio probleminius klausimus siekta išanalizuoti ir kitame bendrame pranešime – "List of Scientific Articles. Consequences of Rights Infringemens in public Law and private Law", 2005 m. skaitytame Daugpilio universiteto organizuotoje konferencijoje. Pranešimo bendraautorės J. Kiršienė ir S. Selelionytė nagrinėjo teorines priežastinio ryšio ypatybes, pasitelkdamos kitų valstybių teismų praktiką. Probleminius priežastinio ryšio klausimus eismo saugumo byloje nagrinėjo Eugenija Rozenbergienė⁶, analizuodama skolininkų daugeto atsakomybės rūšis apie priežastinį ryšį glaustai pasisakė

---

⁶ ROZENBERGIENĖ, Eugenija. *Probleminiai priežastinio ryšio nustatymo aspektai nagrinėjant eismo saugumo pažeidimų bylas*. No. 1(11), 2014, p. 77-98.

S. Selelionytė-Drukteinienė⁷. Vis tik išsamesni tyrimai šia tema daugiausiai sutinkami užsienio teisės mokslininkų *Richard W. Wright*⁸, *Peter N. Swisher*⁹, *Alan Schwartz*¹⁰, *Stephen N. Pincus*¹¹ ir kitų darbuose.

Atsižvelgiant į ne itin gausius priežasties ir pasekmės ryšio mokslinius tyrimus Lietuvos teisės sistemoje, o taip pat į faktą, kad teismų praktikoje neretai sutinkamos priežastinio ryšio nustatymo ir vertinimo klaidos, manytina, kad panašaus pobūdžio šio reiškinių analizė vis dar lieka labai aktuali.

Svarbiausi šaltiniai

Šiame darbe daugiausiai nagrinėjama Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika, taip pat vertinami žemesnių instancijų teismų sprendimai. Analizuojamos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normos, reglamentuojančios priežastinį ryšį. Prieš tai minėtų užsienio teisės mokslininkų publikacijos studijuojamos aiškinantis priežastinio ryšio sampratą.

---

⁷ SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Bendraskolio pareigos atlyginti žalą apimtis taikant deliktinę atsakomybę: solidarioji ar dalinė atsakomybė?* Jurisprudencija, 2010, 3(121), p. 233-250.

⁸ WRIGHT, Richard W. *Causation in Tort Law*. Volume 73, Issue 6. California Law Review, 1985.

⁹ SWISHER, Peter N. *Causation Requirements in Tort and Insurance Law Practice: Demystifying Some Legal Causation Riddles*. University of Richmond, UR Scholarship Repository, Law faculty publications, 2007.

¹⁰ SCHWARTZ, Alan. *Causation in Tort Law: a comment on Kelman*. Yale Law school, Yale Law school legal scholarship repository, Faculty scholarships series, 1987.

¹¹ PINCUS, Stephen N. *Progress on the casual chain gang: some approaches to causation in Tort Law and steps toward a linguistic analysis*. Osgoode Hall Law journal, Volume 24, Number 4, 1986.

1. PRIEŽASTINIS RYŠYS CIVILINĖJE TEISĖJE

1.1. Civilinės atsakomybės sąlygų samprata

Civilinė atsakomybė – viena iš teisinės atsakomybės rūšių, kurios taikymu siekiama kompensuoti vienai šaliai (arba abiem šalims) teisės pažeidimu padarytus nuostolius arba, kitaip tariant, grąžinti nukentėjusį į padėtį, kurioje jis buvo dar iki teisės pažeidimo – neteisėtų kaltininko veiksmų (lot. *restitutio in integrum*). Kaip ir bet kuri kita prievolė, civilinės atsakomybės prievolė, t.y. prievolė atlyginti asmeniui padarytą žalą, atsiranda tik esant tam tikrų juridinių faktų visetui.¹² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – CK) numato, kad norint taikyti civilinę atsakomybę reikia įsitikinti, kad asmuo padarė neteisėtus veiksmus¹³ (CK 6.246 str.), kad dėl šių veiksmų kitam asmeniui atsirado žala (CK 6.249 str.), kad tarp veiksmų ir kilusios žalos egzistuoja priežastinis ryšys, t.y. veiksmus galima laikyti žalos priežastimi (arba žala – veiksmų rezultatu) (CK 6.247 str.), bei kad neteisėtus veiksmus atlikęs asmuo yra kaltas dėl kilusios žalos (CK 6.248 str.). Šių juridinių faktų visuma ir yra apibrėžiama kaip civilinės atsakomybės sąlygos. Pažymėtina, kad aptariamoms civilinės atsakomybės sąlygoms tarpusavyje nėra lygiavertės – praktikoje esama nemažai situacijų kai civilinė atsakomybė kyla ir nesant kai kurioms iš šių sąlygų. Pavyzdžiui, statinio savininkas (arba valdytojas) yra be kaltės atsakingas už griūvančio statinio padarytą žalą (CK 6.266 str.), didesnio pavojaus šaltinio valdytojas be kaltės atsako už didesnio pavojaus šaltiniu padarytą žalą (CK 6.270 str.), gyvūno savininkas be kaltės atsako už naminio arba jo žinioje esančio laukinio gyvūno padarytą žalą (CK 6.267 str.). Kita vertus, atkreiptinas dėmesys, kad priežastinio ryšio sąlyga visais atvejais yra būtina – nustatius, kad žala kilo ne iš neteisėtų veiksmų, o dėl kokios nors kitos priežasties, asmuo, atlikęs šiuos veiksmus, negali būti laikomas atsakingu už kilusią žalą.

Atkreiptinas dėmesys, kad skirtingose valstybėse atsakomybės sąlygos bei jų skaičius gali skirtis. Pavyzdžiui, Prancūzijoje civilinės atsakomybės sąlygomis (pranc. *les conditions de la responsabilité civile*) laikoma žala (pranc. *le dommage ou préjudice*), priežastinis ryšys tarp veiksmo ir atsiradusios žalos (pranc. *la relation causale*) ir kaltė

---

¹² AMBRASIENĖ, Dangutė, et al. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Lietuvos teisės universitetas, 2004, p. 181.

¹³ Neteisėti veiksmai civilinės atsakomybės prasme ne visada bus teisei priešingi veiksmai. Dažnai asmens veiksmai gali neprieštarauti imperatyvioms įstatymo normoms ir patys iš esmės neturėti savyje neteisėtumo, tačiau, pavyzdžiui, tarp šalių sudarytos sutarties kontekste gali reikšti tam tikros jos sąlygos pažeidimą.

(pranc. *le fait dommageable*). Taigi Prancūzijos teisės teorijoje nėra išskiriama savarankiška neteisėtų veiksmų sąlyga. Tuo tarpu Švedijoje civilinės atsakomybės sąlygų visuma yra šiek tiek platesnė. Numatyta, kad civilinė atsakomybė kyla nustačius esant žalą, asmens veikimą arba neveikimą, kaltę, priežastinį ryšį bei nesant atsakomybę šalinančių aplinkybių – nukentėjusiojo sutikimo, teisėtų veiksmų arba būtinios ginties.¹⁴ Taigi vertinamos ir kitos susijusios aplinkybės, galėjusios turėti įtakos žalos atsiradimo faktui bei dydžiui.

Paminėtina, kad apskritai sąvoka *civilinės atsakomybės sąlygos* įprastai labiau siejama su kontinentinės teisės sistemos valstybėmis, kai tuo tarpu bendrosios teisės sistemos valstybėse vartojama *ieškinio pagrindo* sąvoka (angl. *cause of action*). Pats terminas atskleidžia, kad ieškinio pagrindu yra laikoma visuma juridinių faktų, kuriems esant asmuo įgyja teisę į teisėtų interesų gynimą pareiškiant ieškinį. Pavyzdžiui, ieškovo pareikštas ieškinys atsakovui dėl neatsargiai arba nerūpestingai padarytos žalos turės pagrindą, tik jeigu egzistuos šie trys juridiniai faktai – i) atsakovo pareiga elgtis atidžiai ir rūpestingai (angl. *duty of care*); ii) šios pareigos pažeidimas (angl. *breach of duty*); iii) žala, kilusi dėl pareigos pažeidimo (angl. *damages*).¹⁵ Kitaip tariant, ieškovas turės teisę reikalauti patirtos žalos atlyginimo, o atsakovas turės pareigą atlyginti kilusią žalą tik egzistuojant tokio ieškinio pagrindui (civilinės atsakomybės sąlygoms). Kontinentinės ir bendrosios teisės sistemų skirtumai civilinės atsakomybės kontekste pastebimi ir analizuojant civilinės atsakomybės sąlygų esmę. Pavyzdžiui, vienoje valstybėse vyrauja viena delikto sąvoka, tuo tarpu kitose galima aptikti visą deliktų rūšių sistemą; skirtingų valstybių teismų praktikoje aptinkami įvairių priežastinio ryšio teorijų pagrindų priimti teismų sprendimai. Tokiose teisės sistemose, kaip, pavyzdžiui, Prancūzijos, Belgijos arba Ispanijos, deliktų teisės sistema pagrįsta generalinio delikto principu, t.y. taisykle, kad padaryta žala (nesvarbu, kokio ji pobūdžio) privalo būti atlyginta, jeigu yra nustatytos ir įrodytos visos būtinos civilinės atsakomybės sąlygos. Tuo tarpu, pavyzdžiui, Vokietijos deliktų teisės sistema pagrįsta požiūriu, kad ginamos tik tam tikros esminės, absoliutinės vertybės ir asmuo yra atsakingas už žalą, kuri pasireiškia nukentėjusiojo gyvybės atėmimu, kūno ar sveikatos sužalojimu, laisvės ir nuosavybės teisės pažeidimu, taip pat daiktinių ir pramoninės nuosavybės teisių, teisės į vardą, atvaizdą ir kitų asmeninių teisių

---

¹⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 98.

¹⁵ *Ibid*, p. 99.

pažeidimu.¹⁶ Kitaip tariant, kitokia, labiau nutolusi nuo neteisėtų veiksmų, pavyzdžiui, grynai ekonominio pobūdžio žala, nukentėjusiajam paprastai nebus atlyginama net ir egzistuojant visoms civilinės atsakomybės sąlygoms.

Pažymėtina, kad Lietuvos deliktų teisės sistema pasekusi Prancūzijos pavyzdžiu ir taip pat grindžia civilinę atsakomybę generalinio delikto principu (CK 6.263 straipsnio 1 dalis). Generalinio delikto principas iš esmės reiškia, kad kiekvienas asmuo privalo elgtis atidžiai ir rūpestingai, nepažeisti galiojančių įstatymų bei sudarytų sutarčių, o jei jis taip nesielgia ir dėl to atsiranda žala tretiesiems asmenims, atidumo ir rūpestingumo pareigą pažeidęs asmuo privalo kilusią žalą atlyginti – kyla civilinė atsakomybė. Nors laikoma, kad pareiga elgtis atidžiai ir rūpestingai yra bendro pobūdžio pareiga, tačiau jos turinys skiriasi priklausomai nuo to, kokia veikla asmuo užsiima ir kokioje srityje ją vykdo. Atsakant į klausimą, ar asmuo elgėsi teisėtai, ar ne, analizuojamas jo elgesys konkrečioje situacijoje.¹⁷

1.2. Priežastinis ryšys kaip civilinės atsakomybės sąlyga

Kalbant apie priežastinį ryšį įstatyminiame kontekste, vertėtų paminėti, kad šios civilinės atsakomybės sąlygos reglamentavimas iš ties lakoniškas. Nors ryšio tarp neteisėto asmens veiksmo ir nukentėjusiajam kilusios žalos vertinimas yra būtinas ir gana svarbus civilinės bylos nagrinėjimo etapas, egzistuoja vos viena teisės norma – CK 6.247 straipsnis – apibūdinanti šią teisinę kategoriją. Šiek tiek informacijos galima aptikti ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentare, kuriame teigiama, kad „<...> įstatymų leidėjo pateiktas priežastinio ryšio apibūdinimas leidžia daryti išvadą, kad CK įtvirtina lankstaus priežastinio ryšio doktriną, kuri leidžia teismui konkrečioje byloje atsižvelgti į teisėtus ieškovo ir atsakovo interesus ir daugelį kitų reikšmingų aplinkybių – nukentėjusiojo elgesį, žalos padariusio asmens kaltės laipsnį, šalių turtinę padėtį ir panašiai“. Vis dėlto didžiausia našta atskleisti priežastinio ryšio esmę tenka teisės mokslui ir, žinoma, teismų praktikai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) nagrinėdamas bylas dėl žalos atlyginimo dažnai pabrėžia, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmis

---

¹⁶ SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Grynai ekonominio pobūdžio žala kaip specifinė žalos kategorija Lietuvos Respublikos deliktų teisėje*. Jurisprudencija, 2009, 4(118), p. 128-129.

¹⁷ SELELIONYTĖ, Simona. *Neteisėtumas kaip valstybės deliktinės atsakomybės sąlyga*. Jurisprudencija, 1 2006 (79), p. 102-103.

(veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu. Iš šio vertinimo matyti, kad Lietuvos teismų praktikoje daugiausiai remiamasi ekvivalentine priežastinio ryšio teorija. Asmens elgesys gali būti ir ne vienintelė priežastis žalai atsirasti, tačiau privalo būti pakankama. Teismų praktikoje taip pat atkreipiamas dėmesys, kad priežastinio ryšio taikymas atitinka pagrindinį civilinės atsakomybės tikslą kompensuoti padarytus nuostolius, kurių atsiradimas yra susijęs su veikimu ar neveikimu, dėl kurio šie nuostoliai atsirado.¹⁸ Kitaip tariant, priežastinio ryšio reikalavimas įtvirtina bendrą principą, kad asmuo negali būti atsakingas už žalą, kuri nėra jo veiksmų pasekmė ir atvirkščiai – privalo įstatymų numatyta tvarka atsakyti už žalą, kuri yra jo neteisėtų veiksmų padarinys. Svarbu atkreipti dėmesį, kad priežastinis veiksmų ir žalos ryšys visada nurodo, kad asmens veiksmai buvo atlikti anksčiau nei atsirado žala ir kad ta žala yra asmens elgesio rezultatas¹⁹. Tam, kad įrodytų kito asmens kaltę, žalą patyręs ir dėl jos atlyginimo į teismą besikreipiantis asmuo, privalo tarsi nubrėžti liniją, jungiančią atliktą neteisėtą to asmens veiksmą (arba neteisėtą neveikimą) ir nukentėjusiajam po aptariamo veiksmo atsiradusią žalą. Kiekvienu atveju, kai civilinė atsakomybė reiškia žalos atlyginimą, ypač svarbią reikšmę turi teisingas priežastinio ryšio nustatymas – gali būti atlyginami tik tie nuostoliai, kurie pagal tų nuostolių, taip pat civilinės atsakomybės prigimtį yra prievolę pažeidusio asmens veiksmų ar neveikimo padarinys, t.y. kurių atsiradimo konkrečiu atveju pakankama priežastis buvo būtent šio asmens elgesys.²⁰

Kasacinis teismas sprenddamas ginčus, kylančius iš draudimo teisinių santykių, ne kartą yra atkreipęs dėmesį, kad priežastinio ryšio nebuvimas visais atvejais yra pagrindas neatsirasti asmens pareigai atlyginti žalą.²¹ Tai reiškia, kad priežastinis ryšys (kitais atvejais nei pavyzdžiui kaltė) yra be kita ko būtina civilinės atsakomybės sąlyga ir jo nustatymo reikalavimas iš principo negali turėti išimčių. Siekiant nustatyti pakankamą neteisėtų

---

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. A. v. bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Veiza“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Kokybės kubas“* (bylos Nr. 3K-3-607/2013).

¹⁹ MIKELĖNAS, Vytautas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 338.

²⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. M. v. uždaroji akcinė bendrovė „Aukšinis varnas“* (bylos Nr. 2A-249/2009).

²¹ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Alytaus skyrius v. „If P&C Insurance AS“* (bylos Nr. 3K-3-552/2014).

veiksmų ir atsiradusių padarinių ryšį, privaloma vertinti visas aplinkybes ir žalos atsiradimo priežastis, kurių paprastai esama keletas.

Pažymėtina, kad esant skirtingoms aplinkybėms priežastinio ryšio nustatymo pasekmės gali būti itin skirtingos. Pavyzdžiui, gali būti įvertinta, kad priežastinio ryšio apskritai nėra arba kad jis yra, tačiau žalos vis dėlto nelėmė, o tik padidino jos atsiradimo galimybes. Sprendžiant ginčą dažnai prieinama išvados, kad priežastinis ryšys tarp teisės pažeidėjo veiksmų ir kilusios žalos egzistuoja, tačiau minėti veiksmai nėra ir negali būti laikomi vienintele žalos atsiradimo priežastimi, nes nustatoma, kad žalą lėmė skirtingų teisės pažeidėjų veiksmų sąveika.

2. PRIEŽASTINIO RYŠIO NUSTATYMAS BYLOJE

Akivaizdu, kad diskusijos apie priežastinį ryšį nėra vien teorinio pobūdžio – teisingo ir pagrįsto priežasties ir pasekmės santykio vertinimo probleminiai aspektai visų pirma itin gerai atsiskleidžia praktiniame lygmenyje, sprendžiant žalos kompensavimo klausimą. Pažymėtina, kad teisėjai, vertindami bylos aplinkybes, remiasi ne vien teorinėmis žiniomis apie priežastinį ryšį. Daugeliu atveju teismai priversti atsakinėti į hipotetinio pobūdžio klausimus „kas būtų, jeigu būtų“ arba „kaip būtų pakrypę įvykiai, jeigu nebūtų vienos ar kitos aplinkybės“. Ne visose situacijose į šiuos klausimus rasti atsakymus yra lengva, ypač atsižvelgiant į tai, kad tas pats veiksmas gali sukelti ne vieną pasekmę – jis gali tapti ištisos tolesnių veiksmų ir pasekmių grandinės pradžia.

Pažymėtina, kad kitose mokslo šakose priežastinis ryšys daugiau yra analizuojamas objektyviaja prasme, t.y. tarp reiškinių siekiama atrasti ir nustatyti objektyvius, nuo žmogaus valios nepriklausančius ryšius, nulemtus įvairių gamtos dėsnių. Tuo tarpu teisėje yra priešingai – priežastinis ryšys yra subjektyvaus pobūdžio. Skirtumą tarp priežastinio ryšio teisiniu požiūriu ir objektyvaus gamtoje egzistuojančio priežastinio ryšio taikliai nurodė H. Kelsen, aiškindamas, kad „gamtoje tarp reiškinių ir jų pasekmių egzistuoja nenutrūkstama priežastinio ryšio grandinė. Vieno reiškinio pasekmė yra sąlyga kitam reiškiniiui atsirasti, kuris savo ruožtu sukelia naują pasekmę, ir t.t. Teisė visos šios priežastingumo grandinės nereguliuoja. Siekiant išspręsti klausimą ar asmuo atsako ar neatsako už padarytą veiksma, teisės norma nustato tik tiesioginį priežastingumo ryšį tarp dviejų tos grandinės dalių – pirminės priežasties (*prima causa*) ir pasekmės. Jeigu asmuo

padaro deliktą, jam privalo būti taikoma sankcija. Lyginant asmens elgesį su teisės normos reikalavimais, reikia nustatyti priežastinį ryšį tarp asmens veikimo ir teisės normos sankcijos, taikomos asmeniui už teisės normos reikalavimų nesilaikymą“.²²

Daugelis priežastinio ryšio probleminių klausimų yra išspręsti dirbtinai sukuriant ir pritaikant tam tikras taisykles, teisės normas, kurios tarsi nebereikalauja atskirų svarstymų ir leidžia sudėtingose bylose prieiti ir moraline prasme teisingo sprendimo. Kasacinis teismas nurodo, kad pagal teisės doktriną ir formuojamą teismų praktiką²³ priežastinio ryšio nustatymo civilinėje byloje procesą teisėjai išskiria į du atskirus etapus – pirma, patikrina esant faktinį priežastinį ryšį, o įsitikinę, kad toks egzistuoja – vertina šį ryšį teisine prasme.

2.1. Faktinio priežastinio ryšio nustatymas (*conditio sine qua non*)

Faktinio priežastinio ryšio (angl. *factual causation*) nustatymas iš esmės atsako į vieną esminį klausimą – ar žalingi padariniai kyla iš neteisėtų veiksmų. Šioje priežastinio ryšio nustatymo stadijoje sprendžiama, ar žalingi padariniai būtų atsiradę, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo (neveikimo) arba, kitaip tariant, aiškinamasi, ar žala apskritai būtų kilusi, jeigu neegzistuoję aptariamasis neteisėtas veiksmas. Į šį klausimą nesunku atsakyti pasinaudojant paprastu testu – eliminuojant iš vertinamos žalos kilimo situacijos civilinės teisės pažeidėjo veiksmus. Jeigu pašalinus šiuos veiksmus, prieinama išvados, kad žala nukentėjusiajam vis tiek būtų atsiradusi, tai tokiu atveju civilinės teisės pažeidėjo veiksmai negali būti laikomi konkrečios žalos atsiradimo priežastimi. Toks testas lotyniškai vadinamas *conditio sine qua non* testu (angl. „*but for*“ arba „*condition without which it could not be*“), o jo esmė yra tokia, jog teismas privalo įvertinti, ar veiksmas yra ekvivalentinė konkrečios žalos priežastis, kitaip tariant, ar jis yra būtina (privaloma, neišvengiama) žalos atsiradimo sąlyga.²⁴ Tam, kad iliustruoti šį testą, galima pasitelkti paprastą doktrininį pavyzdį: automobilio vairuotojas A važiuoja per nereguliuojamą

---

²² MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 199.

²³ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. B. v. Vilniaus universiteto Santariškių klinikos* (bylos Nr. 3K-3-556/2005); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *A. T., J. A. P. v. Lietuvos Respublika, V. J.* (bylos Nr. 3K-3-518/2006) ir t.t.

²⁴ MINOVIČ, Margarita. *Priežastinio ryšio problemos draudimo teisiniuose santykiuose*. Vilnius, 2007, p. 7.

sankryžą, tuo tarpu pėsčiasis B toje pačioje sankryžoje eina per perėją. Automobilio vairuotojas A nepastebi pėsčiojo B, kurį partrenkia, taip sukeldamas jam sunkų sveikatos sužalojimą. Pasinaudojus *conditio sine qua non* testu nesunkiai galima priėti išvados, kad ekvivalentinė pėsčiojo B sunkaus sveikatos sužalojimo priežastis yra automobilio vairuotojo A neatsargūs veiksmai – važiavimas per nereguliuojamą sankryžą, neįsitikinus, kad joje nėra pėsčiųjų. Arba „jeigu automobilio vairuotojas A nebūtų neatsargiai važiavęs per nereguliuojamą sankryžą, nebūtų partrenkęs pėsčiojo B ir šis nebūtų patyręs sunkaus sveikatos sužalojimo“.

Viena vertus, faktinis priežastinis ryšys tarsi parodo tikrąją, natūralią sąsają tarp veiksmo ir rezultato. Kita vertus, faktinio priežastinio ryšio tyrimo atsakymas tam tikra prasme priklauso ir nuo to, kaip bus suformuluotas pats klausimas. Teoriniame lygmenyje (priešingai nei sprendžiant realią bylą) modeliuojant įvairias situacijas paprastai nėra atsižvelgiama į jokias kitas šalutines aplinkybes²⁵, vertinamas tik konkretus civilinės teisės pažeidėjo veiksmas ir nukentėjusiojo patirta žala. Dar daugiau, faktinio priežastinio ryšio egzistavimas analizuojamas retrospektyviu ir iš esmės hipotetiniu požiūriu. Verta paminėti, kad paprastai kiekvieną reiškinį sąlygoja daugiau nei viena aplinkybė, dažnai įvykius lemia ne viena, o kelios ar net keliasdešimt skirtingų priežasčių. Taigi teismo užduotis yra surasti ir įvertinti pagrindinę priežastį, dėl kurios atsirado žala. Pavyzdžiui, gali būti, kad prieš tai sumodeliuoto doktrininio žalos atsiradimo pavyzdžio priežasčių yra kur kas daugiau, nei vien tik vairuoto neatsargus elgesys kelyje. Galbūt įvykio metu pėsčiasis kalbėjo telefonu, o gal klausėsi muzikos per ausines ir negirdėjo artėjančios transporto priemonės, galbūt įvykio dieną lijo arba buvo itin slidu, gal vairuotojo dėmesį akimirksniui patraukė kitas eismo dalyvis, nemandagiai aplenkęs jį prieš pat sankryžą, o galbūt vairuotojas vairavo naudodamasis palydovine navigacijos sistema ir trumpam nukreipė dėmesį, nes ši nurodė artėjančią posūkį. Tačiau šios sąlygos nėra būtinos nustatant priežastinį ryšį tarp veiksmo ir žalingų pasekmių – teismui pakanka išsiaiškinti, ar vairuotojas A elgėsi taip, kaip tokioje situacijoje būtų elgesys protingas ir apdairus asmuo.

Daugeliu atveju *conditio sine qua non* (arba „*but for*“) testas puikiai atlieka savo funkciją – juo pasinaudojus nesunkiai galima pašalinti kilusiai žalai įtakos neturėjusias aplinkybes, o taip pat pademonstruoti ryšį, faktiškai jungiantį civilinės teisės pažeidėjo

---

²⁵ Atkreiptinas dėmesys, kad „šalutinėmis aplinkybėmis“ šiame kontekste autorė laiko ne kitų asmenų veiksmus, o nuo žmogaus valios nepriklausančias aplinkybes, tokias kaip, pvz.: oro sąlygos, metų laikai, įrenginių, mechanizmų veikimo ypatybės ir pan.

veiksmus ir nukentėjusio asmens praradimus. Toks testas ne tik atsako į vieną pagrindinių civilinės atsakomybės klausimų, bet taip pat yra pakankamai objektyvus, paprastas ir aiškus. Kita vertus, *conditio sine qua non* tinka ne visiems atvejams.²⁶

2.2. Teisinio priežastinio ryšio nustatymas

Kaip jau buvo minėta, civilinei atsakomybei taikyti neužtenka vien nustatyti egzistuojant faktinį priežastinį ryšį, būtina konstatuoti ir tai, kad šis ryšys yra teisiškai reikšmingas, nes pernelyg nutolęs (atsitiktinis) priežastinis ryšys yra nepakankamas civilinei atsakomybei atsirasti.

LAT yra nurodęs, kad priežastinis ryšys gali būti tiesioginis (angl. *association direct*), kai dėl teisinę pareigą pažeidusio asmens veiksmų žala nukentėjusiajam atsiranda tiesiogiai.²⁷ Pavyzdžiui, darbuotojas nesilaikydamas nustatytos darbo organizavimo tvarkos darbdaviui padaro turtinę žalą – pereikvoja gamybai skirtas medžiagas; gyvenamųjų patalpų remonto metu, apdailos darbus atlikę darbuotojai dėl nepakankamo rūpestingumo sugadina patalpose esančią buitinę techniką; kelionės organizatorius netinkamai įvykdo sutartį ir turistui nesuteikia visų aptartų paslaugų dalies, už kurias turistas jau yra sumokėjęs. Tokiais ir panašiais atvejais minėtų asmenų veiksmai (arba neveikimas) tiesiogiai lemia, kad nukentėjusiesiems atsiranda turtinė ir/arba neturtinė žala. Tai reiškia, kad tarp neteisėtų asmenų veiksmų ir atsiradusios žalos nėra įsiterpę kiti tarpiniai veiksniai, galintys daryti poveikį rezultatui. Atkreiptinas dėmesys, kad dar iki 2000 metų, Lietuvos teismai iš esmės pripažino tik tiesioginį priežastinį ryšį: „...<...> LAT 1998 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7 straipsnio, 71 straipsnio ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas, apžvalgoje buvo teigiama, kad asmuo atsakingas tik už tą savo veiksmis padarytą žalą, kuri yra tiesioginė jo veiksmų pasekmė ir nebūtų kilusi, jei asmuo nebūtų padaręs tokių veiksmų“.²⁸

---

²⁶ Apie autorės užsimintas faktinio priežastinio ryšio nustatymo problemas plačiau pasisakoma tolesniuose darbo skyriuose.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *S. U., D. U., G. U. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato* (bylos Nr. 3K-3-91/2010).

²⁸ MIZARAS, Vytautas. *Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos. Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos*. Vilnius: Justitia, 2007. p. 68.

Šiandien sutariama, kad priežastinis ryšys taip pat gali būti ir netiesioginis (angl. *association indirect*), kai asmens veiksmais tiesiogiai nėra padaromas neigiamas poveikis, tačiau sudaromos pakankamos sąlygos žalai atsirasti. Netiesioginis priežastinis ryšys yra tada, kai asmens veiksmų (veikimo, neveikimo) negalima laikyti vienintele, pagrindine žalos atsiradimo priežastimi, tačiau įrodoma, kad jie netiesiogiai prisideda prie sąlygų šiai žalai kilti sudarymo, kartu su kitomis neigiamų padarinių atsiradimo priežastimis pakankamu laipsniu lemia šių padarinių atsiradimą. Nustačius, kad teisinę pareigą pažeidusio asmens elgesys pakankamai prisidėjo prie žalos atsiradimo, jam tenka civilinė atsakomybė pagal deliktinę prievolę.²⁹ Kitaip tariant netiesioginis priežastinis ryšys reiškia, kad neteisėti veiksmai (neveikimas) nelėmė, tačiau pakankamu laipsniu turėjo įtakos žalai atsirasti.³⁰

Netiesioginio priežastinio ryšio atvejus galima iliustruoti kaip pavyzdį pateikiant 2010 m. vasario 26 d. LAT nagrinėtą ginčą. Bylos esmė – prieš pat vidurnaktį gatvėje įvyko eismo įvykis – susidūrė du automobiliai, kurie užtvėrė pravažiavimą per visą važiuojamąją kelio dalį. Ieškovai teigė, kad policijos pareigūnai atvykę į eismo įvykio vietą nesiėmė pakankamų veiksmų, kad būtų sureguliuotas eismas – automobilių srautai nebuvo tinkamai nukreipti, todėl eismo įvykio vietoje susidarė didžiulė spūstis. Į eismo įvykio vietą atvykus taksi automobiliui, kurio keleivis buvo G.U., įvykio vietoje buvę pareigūnai davė ženklą važiuoti atbuline eiga arba apsisukti. Spūstyje sudėtingą automobilio apsisukimo manevrą taksi vairuotojui padėjo atlikti iš automobilio išlipęs taksi keleivis G.U. Tuo metu pro eismo įvykio vietą važiavo kitas automobilis, kurį vairavęs D.N. nepastebėjo kelyje buvusio G.U., ir sukėlė antrą eismo įvykį, kurio metu žuvo G.U. Nors įsiteisėjusiu Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo nuosprendžiu buvo nustatyta, kad dėl G.U. žūties kaltas antrąjį eismo įvykį sukėlęs vairuotojas D.N., tačiau ieškovų teigimu, policijos pareigūnai, pagal teisės aktuose nustatytą tvarką nesiėmę veiksmų eismui sureguliuoti, taip pat buvo netiesiogiai kalti dėl kilusių padarinių – G.U. žūties. Teismui įvertinus bylos aplinkybes ir konstatavus, kad ne visos policijos pareigūnų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtintos pareigos buvo įvykdytos, reikėjo spręsti, kiek šis neįvykdymas objektyviai lėmė neigiamus padarinius ir ar buvo žalos priežastimi.

---

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje V.P. v. V.S. (bylos Nr. 3K-7-144/2014).

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje A. Č., B. Č., S. K. v. M. M., Rokiškio rajono savivaldybės administracija (bylos Nr. 3K-3-214/2012).

Remiantis CK 6.247 str. pateikta priežastinio ryšio samprata ir LAT formuojama teismų praktika, netiesioginis priežastinis ryšys yra tada, kai asmens veiksmai (veikimas, neveikimas) nėra vienintelė žalos atsiradimo priežastis, o tik prisideda prie sąlygų šiai žalai kilti sudarymo, t. y. kartu su kitomis neigiamų padarinių atsiradimo priežastimis pakankamu laipsniu lemia šių padarinių atsiradimą. Sprendžiant dėl teisinio priežastinio ryšio buvimo atsižvelgtina į nurodytą netiesioginio priežastinio ryšio taisyklę, kad, norint konstatuoti esant priežastinį ryšį, pakanka nustatyti, jog atsakingo asmens elgesys yra, nors ir ne vienintelė, bet pakankama žalos atsiradimo priežastis. Nustačius, kad teisinę pareigą pažeidusio asmens elgesys pakankamai prisidėjo prie žalos atsiradimo, daroma išvada, kad padaryta žala nėra pernelyg nutolusi nuo neteisėtų veiksmų, taigi veiksmus atlikęs asmuo laikomas atsakingu dėl kilusios žalos.

Kartu LAT pažymėjo, kad priežastinio ryšio nustatymo ypatumas neveikimo atveju yra tas, jog nėra veiksmo, dėl kurio galėtų būti sprendžiama, ar jis pripažintinas *conditio sine qua non* konkrečių neigiamų padarinių atžvilgiu, todėl nėra ir faktinio priežastinio ryšio. Tačiau teisine prasme priežastinis ryšys yra – jeigu asmuo turėjo pareigą ką nors atlikti, koku nors būdu veikti, tačiau neveikė, ir toks, neadekvatus susiklosčiusiai faktinei situacijai, jo elgesys pakankamai prisidėjo prie žalos atsiradimo, tiesiogiai sukeldamas žalingus padarinius arba sukurdamas sąlygas tokiems padariniams atsirasti. Taigi net ir nesant faktinio priežastinio ryšio, teisinis priežastinis ryšys gali būti nustatomas ir to gali pakakti civilinei atsakomybei taikyti.

Aptariamoje byloje buvo konstatuota, kad po eismo įvykio susidariusioje situacijoje, nesiėmus visų įmanomų priemonių visų eismo dalyvių (tarp jų ir G. U.) saugumui užtikrinti, nebuvo veikiama taip, kaip pagal policijos veiklą reglamentuojančius teisės aktus buvo privaloma veikti tokioje situacijoje. Byloje taip pat pripažinta, kad šis policijos pareigūnų neveikimas savaime nelėmė to fakto, jog įvyko antroji autoavarija, kurios metu žuvo G. U., taigi – tiesiogiai nesukėlė šios žūties nulemtų neigiamų padarinių ieškovams. Antroji autoavarija įvyko dėl atsakovo D. N. nusikalstamų veiksmų, taigi G. U. žūtį lėmė (tiesioginių neigiamų padarinių kilo) konkretaus asmens atlikti neteisėti veiksmai, tai patvirtinta esant faktinį (kartu ir teisinį) priežastinį ryšį.

Tuo tarpu, analizuojant byloje konstatuotą policijos pareigūnų neveikimą, nesiimant priemonių bendro eismo, taigi ir kitų, tiesiogiai eismo įvykyje nedalyvavusių, tarp kurių buvo ir G. U., saugumui užtikrinti, darytina išvada, kad toks jų elgesys nebuvo adekvatus susiklosčiusiai situacijai ir nors nebuvo vienintelė antrosios avarijos, kurios metu žuvo G. U., priežastis, kartu su atsakovo D. N. veiksmais padidino šio eismo įvykio galimybę,

taigi, prisidėdamas prie sąlygų žalingiems padariniams kilti sudarymo, buvo pakankama netiesioginė šių padarinių atsiradimo priežastis.³¹

3. PRIEŽASTINIS RYŠYS, KAI EGZISTUOJA DAUGIAU NEI VIENA PRIEŽASTIS

Daugiau nei vienos priežasties civilinėje atsakomybėje atvejus sąlyginai galima išskirti į tam tikras atskiras kategorijas. Keletas priežasčių gali egzistuoti keliems asmenims susitarus ir veikiant bendrai, t.y. subjektyviai bendrininkaujant. Žala taip pat gali atsirasti ir dėl keleto objektyvių, viena nuo kitos nepriklausančių priežasčių, kurios tarpusavyje sąveikaudamos lemia vieną žalingą rezultatą. Žalos atsiradimo priežastimi gali būti laikomi ir keli tarpusavio atžvilgiu alternatyvūs veiksniai, iš kurių kiekvienas potencialiai galėjo sukelti žalą visa apimtimi, tačiau nėra įmanoma nustatyti, kuris faktiškai šią žalą sukėlė. Kiekvienu aptariamu atveju, siekiant teisiškai įvertinti visų su žala susijusių asmenų veiksmus, ir tai, ar turėjo pastarieji įtakos (jei taip, tai kokio laipsnio), susiduriama su tam tikrais teisiniais iššūkiais, kurie itin gerai atspindi sudėtingą priežastinio ryšio prigimtį. Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, toliau darbe atskleidžiamos šios teisiškai sudėtingos situacijos bei vertinami jų sprendimai.

3.1. Priežastinio ryšio teisinis vertinimas skolininkų daugeto atveju

CK 6.5 str. numatyta, kad jeigu skolininkai yra du arba daugiau asmenų, kiekvienas iš jų privalo įvykdyti prievolę lygiomis dalimis, išskyrus įstatymų ar šalių susitarimu nustatytus atvejus. Tai be kita ko reiškia, kad įstatymas numato, jog skolininkų daugeto atveju, jų prievolė kreditoriui yra dalinė. Kaip jau minėta, ši norma gali turėti ir turi išimčių. Viena iš jų – CK 6.279 str. 1 d., kurioje numatyta, kad „bendrai padarę žalos asmenys nukentėjusiajam asmeniui atsako solidariai“. Norma iš esmės pakartojama ir CK 6.6 str. 3 d., kurioje įtvirtinta solidariosios skolininkų pareigos prezumpcija, jeigu

---

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *S. U., D. U., G. U. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato* (bylos Nr. 3K-3-91/2010).

prievolė susijusi su kelių asmenų veiksmais padarytos žalos atlyginimu. LAT nuosekliai vystomoje praktikoje yra pažymėjęs, kad įprastai solidarioji atsakomybė deliktiniuose santykiuose taikoma esant bent vienai iš šių sąlygų: i) kai asmenis sieja bendri veiksmai pasekmių atžvilgiu; ii) kai asmenis sieja bendri veiksmai neteisėtų veiksmų atžvilgiu (solidarioji atsakomybė galima, net jei neteisėtai veikęs asmuo tiesiogiai nepadaro žalos, bet žino apie tiesiogiai žalą padariusio asmens veiksmų neteisėtumą); iii) kai asmenys, nors tiesiogiai ir nepadaro žalos, bet prisideda prie jos kurstymo, inicijavimo ar provokacijos, t. y. kai iš esmės juos sieja bendra kaltė, nesvarbu, tai padaryta tyčia ar dėl neatsargumo; iv) kai asmenų nesieja bendri neteisėti veiksmai ir jie vienas apie kitą nežino, bet padaro žalos, ir neįmanoma nustatyti, kiek vienas ar kitas prisidėjo prie tos žalos atsiradimo, arba žala atsirado tik dėl jų abiejų veiksmų; v) kai pareiga atlyginti žalą atsiranda skirtingu pagrindu (pvz., sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindais); vi) kai žalą padaro asmuo, o kitas asmuo yra atsakingas už šio asmens veiksmus.³² Remiantis pateikta klasifikacija, nesunku daryti išvadą, kad kiekvienu atveju asmenų neteisėtų veiksmų bendrumo intensyvumas skirsis. Pavyzdžiui, intensyviausias veiksmų bendrumas bus pastebimas, kai asmenis sies bendras tikslas sukelti žalą arba nors ir nebus bendro tikslo, tačiau jie veiks bendrais veiksmais. Mažiausio laipsnio bendrumas bus tada, kai asmenys neveiks bendrai, nežinos vienas apie kito veiksmus, tačiau žala atsiradus tik dėl to kad kiekvieno jų veiksmai bus būtinoji žalos atsiradimo priežastis.³³

Akivaizdu, kad kai savo neteisėtais veiksmais žalos bendrai padaro daugiau nei vienas asmuo, civilinės atsakomybės sąlygų tyrimo ir prievolės atlyginti nukentėjusiajam kilusią žalą nagrinėjimo procesas yra kur kas sudėtingesnis. LAT yra pažymėjęs, kad visais atvejais, sprenddamas dėl skolininkų atsakomybės, teismas turi nustatyti visas *kiekvieno* skolininko civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, kilusią žalą, priežastinį ryšį, spręsti dėl atsakomybės ribų, o taip pat vertinti ir solidariosios civilinės atsakomybės pagrindą.³⁴ Imantis vertinti kiekvieno skolininko santykį su kilusia žala, neišvengiamai kyla įvairių su kiekvieno jų atsakomybe susijusių klausimų – kokia minėtų

---

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *J. M. Š. v. VĮ Registrų centro Kauno filialas, antstolė Lina Ugnė Dzikienė* (bylos Nr. 3K-7-59/2008).

³³ SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Bendraskolio pareigos atlyginti žalą apimtis taikant deliktinę atsakomybę: solidarioji ar dalinė atsakomybė?* Jurisprudencija, 2010, 3(121), p. 237.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Akcinė bendrovė SEB bankas v. bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Auto1“, uždaroji akcinė bendrovė „Auto1 Logistics“, R. V., uždaroji akcinė bendrovė Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras, „BTA Insurance Company, SE“* (bylos Nr. 3K-3-118-219/2015).

asmenų atsakomybės apimtis, ar visi neteisėtus veiksmus atlikę asmenys atsakingi už visą kilusią žalą ar tik už jos dalis, ar visų asmenų neteisėtus veiksmus ir kilusią žalą sieja vienodas priežastinis ryšys ir pan. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad solidarioji atsakomybė taikoma, kai pagal neteisėtus veiksmus ir kilusią žalą saistančio priežastinio ryšio pobūdį nustatomas bendrininkavimas siaurąja prasme. Toks bendrininkavimas dar gali būti skirstomas į *subjektyvųjį* ir *objektyvųjį* bendrininkavimą.

3.1.2. Priežastinis ryšys subjektyviojo bendrininkavimo atveju

Subjektyvus bendrininkavimas – tai atvejai, kai asmenys veikia bendrai, turėdami bendrą tikslą sukelti žalą arba nors ir neturi tokio tikslo sukelti žalą, tačiau suvokia savo veiksmų bendrumą. Dėl šio bendrai atliekamų veiksmų neteisėtumo ir bendrumo suvokimo, paprastai subjektyvusis bendrininkavimas pasireiškia tais atvejais, kai asmenys bendrai daro nusikalstamą veiką, kartu yra bendrininkai ir baudžiamosios teisės prasme.³⁵ Kitaip nei objektyviojo bendrininkavimo atveju, asmenys ne tik žino vienas apie kito neteisėtus veiksmus, bet dažnai ir derina juos tarpusavyje, bendrai veikia, bendrai prisideda prie siekiamo žalingo rezultato.

Atkreiptinas dėmesys, kad subjektyvaus bendrininkavimo atveju asmenų atliekami veiksmai yra bendri, tačiau nebūtinai tapatūs, t.y. asmenys gali būti ir dažnai būna pasiskirstę tam tikrais vaidmenimis, prie bendro žalingo rezultato prisideda skirtingais būdais, skirtingu momentu arba tik epizodiškai. Prie subjektyviojo bendrininkavimo priskiriami ir tie atvejai, kai asmuo tiesiogiai nepadarо žalos, tačiau žino apie kitų asmenų žalingą elgesį ir nesiima atitinkamų veiksmų, kad žalos atsiradimas būtų sustabdytas.

Nors iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad subjektyvaus bendrininkavimo atveju, nustatant kiekvieno teisės pažeidėjo veiksmų ir kilusios žalos priežastinį ryšį, nėra jokios problemos – kiekvienas teisės pažeidėjas subjektyviai prisideda prie žalos padarymo, todėl ir jo veiksmus bei kilusią žalą siejantis ryšys yra akivaizdus – visgi tokiais atvejais neišvengiama ir grubių teisinio vertinimo klaidų. Pavyzdžiui, 2008 m. vasario 5 d. LAT baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal nukentėjusiojo V. D. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų

---

³⁵ Pažymėtina, kad subjektyvusis bendrininkavimas apima visas bendrininkavimo darant nusikalstamą veiką rūšis: organizavimą, vykdymą, kurstymą, padėjimą.

skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 21 d. nuosprendžio.³⁶ Bylos esmė – E. T. ir D. L. 2005 m. spalio 2 d., apie 3 val. nakties, veikdami kartu, viešoje vietoje, dėl chuliganiškų paskatų prikibo prie V. D. D. L. vieną kartą pasikėsinus kumščiu suduoti nepilnamečiui nukentėjusiajam V. D. į veidą ir šiam smūgio išvengus, E. T. prieš V. D. užsiundė savo kovinės veislės šunį, kuris ne mažiau kaip 10 kartų įkando bei nagais įdrėskė nukentėjusiajam į galvą, kairį petį, kairį bei dešinį žastus, dešinį dilbį, nugarą, šlaunis. Po to, D. L. ne mažiau kaip du kartus kumščiu sudavus V. D. į kaktą, E. T., tęsdamas savo nusikalstamą veiką, dar vieną kartą kumščiu sudavė nukentėjusiajam į kaktą. Byloje kartu buvo pareikštas ir civilinis ieškinys dėl neturtinės žalos atlyginimo, kuriuo buvo prašoma iš atsakovų E. T. ir D. L. solidariai priteisti 15 000 Lt. Pirmosios instancijos teismas iš dalies tenkino šį ieškovo V. D. reikalavimą ir priteisė iš atsakovų solidariai 5 000 Lt. Apeliacinės instancijos teismas Kauno miesto apylinkės teismo 2006 m. gruodžio 18 d. nuosprendį pakeitė ir nusprendė priteisti nukentėjusiajam V. D. neturinei žalai atlyginti – iš E. T. 1 000 Lt ir iš D. L. 500 Lt. Sprendimą priteisti neturtinės žalos atlyginimą ne solidariai, o nustatant kiekvienam iš nuteistųjų jam tenkančią atlyginti žalos dalį, apeliacinės instancijos teismas motyvavo tuo, kad pagal byloje nustatytas aplinkybes solidariajai nuteistųjų atsakomybei nebuvo jokio įstatyminio pagrindo. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad daugiausia tiek fizinį, tiek moralinių kančių nukentėjusiajam V. D. teko patirti nuo šuns, kuris priklauso ne abiemis nuteistiesiems, o tik E. T., įkandimų bei įdrėskimų. D. L. nukentėjusiajam sudavė tik du smūgius į kaktą. CK 6.267 straipsnio 1 dalis nustato, kad naminių gyvūnų padarytą žalą privalo atlyginti jų savininkas (valdytojas). Todėl, anot apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos, pareiga atlyginti neturtinę žalą turėjo būti paskirstyta tarp nuteistųjų, įvertinus kiekvieno iš jų panaudotą smurtą ir sukeltas pasekmes.

Nagrinėdamas nukentėjusiojo kasacinį skundą, LAT nurodė, kad apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos teiginys, neva pirmosios instancijos teismui nebuvo jokio pagrindo priteisti neturtinės žalos atlyginimą iš abiejų nuteistųjų solidariai, yra nepagrįstas. Byloje buvo nustatyta, kad abu nuteistieji nusikaltimą padarė *veikdami kartu*. Todėl kasacinis teismas laikė, pirmosios instancijos teismas visiškai pagrįstai taikė CK 6.279 straipsnio 1 dalį (nors ir nenurodė šios normos nuosprendyje), kurioje nustatyta, kad bendrai padarę žalos asmenys nukentėjusiajam asmeniui privalo atsakyti solidariai.

---

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje *V. D. v. E. T., D. L.* (bylos Nr. 2K-19/2008).

Anot kasacinio teismo, apeliacinės instancijos teismas visai be pagrindo taikė CK 6.267 straipsnio 1 dalies nuostatas apie naminių gyvūnų padarytos žalos atlyginimo tvarką (kad ją privalo atlyginti gyvūnų savininkas), nes byloje nustatyta, kad žalą nukentėjusiajam šiuo atveju padarė ne naminis gyvūnas (šuo), o žmonės, panaudodami šunį.

Iš to išplaukia, kad apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo nuosprendžio dalį, kurioje buvo išspręstas V. D. civilinio ieškinio reikalavimas dėl neturtinės žalos atlyginimo, pakeitė ne tik nepagrįstai, bet dar ir netinkamai pritaikęs CK normas. Toks apeliacinės instancijos teismo sprendimas sukūrė teisiškai nepagrįstą situaciją, kurioje abu žalos padarę asmenys, nors ir veikė bendrai, susitarę, aiškiai suvokdami savo ir kartu veikusio asmens veiksmų bendrumą, tačiau jiems buvo priskirtos atskiros visos žalos dalys. Tokiu būdu pasunkinta ir paties nukentėjusiojo padėtis – jam užkertamas kelias reikalauti visos žalos atlyginimo tiek iš vieno, tiek iš kito asmens.

Pažymėtina, kad apskritai solidariosios atsakomybės taikymas, esant subjektyviam bendrininkavimui, yra natūraliai nulemtas civilinės teisinės atsakomybės kompensacinės funkcijos – siekiama maksimaliai apginti nukentėjusiojo interesus ir užtikrinti galimybę faktiškai kompensuoti patirtus praradimus. Kita vertus, gali kilti tam tikrų abejonų – ar iš tiesų įmanoma konstatuoti faktinį priežastinį ryšį tarp kiekvieno asmens neteisėtų veiksmų ir visos nukentėjusiajam kilusios žalos? Kai visi žalos padarę asmenys tiesiogiai dalyvauja žalos darymo procese, didesnių sunkumų nekyla, tačiau kai žala padaroma bendrais, tačiau skirtingais kaltininkų veiksmais, faktinio priežastinio ryšio nustatymas yra komplikuoatas. Pavyzdžiui, ar įmanoma atsakyti į klausimą – ar nukentėjęs asmuo būtų patyręs žalą, jeigu kurstytojas nebūtų įkalbinėjęs vykdytojo atlikti vagystės arba padėjėjas nebūtų stebėjęs nusikaltimo vietas, tam, kad visi bendrininkai nebūtų užklupti darantys nusikaltimą?³⁷ Tokiais ir panašiais atvejais akivaizdu, kad visi asmenys tam tikrais būdais subjektyviai prisidėjo prie neteisėtų veiksmų atlikimo, tačiau ar galima teigti, kad kiekvieno bendrininko neteisėti veiksmai iš tiesų lėmė žalą visa apimtimi?

Atkreiptinas dėmesys, kad subjektyvaus teisės pažeidėjų (paprastai nusikaltimo vykdytojų) bendrininkavimo atvejais nukentėjusysis dažniausiai būtų nepajėgus įrodyti esant faktinį priežastinį ryšį tarp kiekvieno subjektyviai bendrininkavusio asmens veiksmų ir visos kilusios žalos. Tačiau pats neteisėtų veiksmų ir kilusios žalos pobūdis lemia poreikį užtikrinti nukentėjusiojo apsaugą ir užkirsti kelią pažeidėjams išvengti

---

³⁷ SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Bendraskolio pareigos atlyginti žalą apimtis taikant deliktinę atsakomybę: solidarioji ar dalinė atsakomybė?* Jurisprudencija, 2010, 3(121), p. 237.

civilinės teisinės atsakomybės. Būtent dėl šios priežasties CK preziumuojama solidarioji skolininkų pareiga (6.6 straipsnio 3 dalis).

3.1.3. Priežastinis ryšys objektyviojo bendrininkavimo atveju

Tarptautinių žodžių žodyne sąvokos „objektyvus“ reikšmė – „egzistuojantis už sąmonės ribų ir nuo jos nepriklausomas“, todėl galima teigti, kad objektyviai bendrininkauti – tai nesąmoningai prisidėti prie bendros žalos padarymo.³⁸ Objektyvusis bendrininkavimas – tai atvejai, kai visa žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos, t. y. priešingai nei subjektyviojo bendrininkavimo atveju, keli pažeidėjai veikia atskirai neturėdami ketinimo sukelti žalą, apie vienas kito neteisėtus veiksmus dažniausiai net nežinodami, tačiau žala atsiranda tik dėl to, kad kiekvieno jų veiksmai buvo **būtinai** visos žalos atsiradimo priežastis. Objektyviojo bendrininkavimo atveju pažeidėjų veiksmų bendrumas nėra akivaizdžiai išreikštas. Jokio susitarimo sukelti žalą ar dalyvauti atliekant neteisėtus veiksmus nėra. Vis dėlto, kiekvienas iš pažeidėjų prisideda prie žalos atsiradimo iš esmės – be jo veiksmų žala (visa apimtimi) apskritai nebūtų atsiradusi. Klasikinis šios situacijos pavyzdys – du automobiliai A ir B susiduria su trečiuoju automobiliu C. A ir B automobilių vairuotojai atskirais, vienas nuo kito nepriklausančiais veiksmais, iš anksto tarpusavyje nesusitarę sukelia žalą automobilio C vairuotojui. Nekyla abejonių, kad tiek automobilis A, tiek automobilis B, susidūrę su C, kiekvienas sukėlė tik tam tikrą visos žalos dalį, tačiau nėra įmanoma nustatyti, už kokią konkrečiai visos žalos dalį, t.y. už kuriuos būtent automobilio apgadinius yra atsakingas kiekvienas vairuotojas. Kitaip tariant, neįmanoma atsakyti į klausimą, kurio būtent automobilio – A ar B – vairuotojo smūgis lėmė pvz.: žibinto stiklo dūžį, dešiniojo automobilio sparno įlinkimą, kairiojo veidrodėlio nulūžimą ir pan., tačiau kiekvienas iš jų laikomas atsakingu ir už žibinto stiklo dūžį, ir už dešiniojo automobilio sparno įlinkimą, ir už kairiojo veidrodėlio nulūžimą. Tokia žala yra suvokiama kaip nedaloma žala, nes tuo pat metu keliems subjektams pažeidus tą patį interesą nėra galimybių nustatyti, kuri žalos dalis priskirtina konkrečiam skolininkui.

---

³⁸ Pažymėtina, kad nesąmoningas šiuo atveju yra tik prisidėjimas prie žalos padarymo, o ne pats žalos padarymas, t.y. asmuo nesąmoningai veikia bendrai su kitais asmenimis, neturi bendrų ketinimų sukelti žalą nukentėjusiajam, paprastai net nežino apie kitų asmenų veiksmus, tačiau jo paties veiksmai gali būti sąmoningai nukreipti į žalos atsiradimą.

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad aptariamam atveju, priešingai nei nemažos dalies subjektyviojo bendrininkavimo atveju, konstatuojamas faktinio priežastinio ryšio tarp kiekvieno iš pažeidėjų veiksmų ir atsiradusios žalos egzistavimas.³⁹ Jeigu pasinaudotume prieš tai pateiktu objektyviojo bendrininkavimo pavyzdžiu su trimis vairuotojais, *conditio sine qua non* testas atrodytu taip: „jeigu ne automobilio A vairuotojas, automobilio C vairuotojui žala visa apimtimi nebūtų kilusi“ ir „jeigu ne automobilio B vairuotojas, automobilio C vairuotojui žala visa apimtimi nebūtų kilusi“. Kadangi objektyviojo bendrininkavimo atveju kelios priežastys yra atskiros, tačiau priklausomos viena nuo kitos, tai šia priklausomybės prasme galima konstatuoti žalos nedalomumą bei veiksmų bendrumą objektyviaja prasme.⁴⁰ Nors teismai gana vieningai laikosi paminėtos pozicijos, vis dėlto negalima nepastebėti ir esminės šio vertinimo kritikos.

Lietuvos teismų praktikoje ilgą laiką buvo įprasta atsižvelgti į neteisėtus veiksmus ir žalą siejančio priežastinio ryšio pobūdį sprendžiant dėl civilinės atsakomybės rūšies, t.y. jeigu vieno asmens veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, o kito asmens veiksmai tik prisidėjo prie sąlygų šiai žalai atsirasti (buvo netiesiogine žalos atsiradimo priežastimi), buvo laikoma, kad šių asmenų atsakomybė yra dalinė.⁴¹ Kaip jau buvo minėta, 2008 m. kovo 26 d. išplėstinė teisėjų kolegija pasisakė, kad solidarioji deliktinė civilinė atsakomybė kyla ne tik tada, kai asmenis sieja bendri neteisėti veiksmai, bet ir tada kai asmenų nesieja bendri neteisėti veiksmai ir jie vienas apie kitą nežino, bet padaro žalą, ir *neįmanoma nustatyti, kiek vienas ar kitas prisidėjo prie tos žalos atsiradimo, arba žala atsirado tik dėl jų abiejų veiksmų*. Iš esmės ši kasacinio teismo suformuluota praktika leidžia daryti išvadą, kad solidarioji atsakomybė taikoma tiek esant subjektyviam, tiek ir objektyviam bendrininkavimui – nors pastaruoju atveju asmenys neatlieka bendrų neteisėtų veiksmų ir net nežino vienas apie kito neteisėtus veiksmus, tačiau jie abu tampa solidariai atsakingi už žalą, kilusią tik dėl jų abiejų neteisėtų veiksmų sąveikos.

Solidarioji civilinė atsakomybė be kita ko reiškia ir tai, kad kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį. Solidariosios skolininkų atsakomybės esmė ta, kad

---

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje V.Š., R.J. v. bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės vaistinė „Melisanus“ (bylos Nr. 3K-3-50-695/2016).

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje L. B., I. V., I. Z. A. v. daugiabučio namo savininkų bendrija „Medvėgalis“, uždaroji akcinė bendrovė „Telšių šilumos tinklai“ (bylos Nr. 3K-7-345/2007).

vykdant sprendimą nėra svarbu, iš kurio skolininko išieškoma skola, o tai reiškia, kad kiekvienas skolininkas yra visa apimtimi kreditoriui atsakingas už prievolės įvykdymą. Kaip jau buvo minėta, esant skolininkų daugumai būtina įrodyti egzistuojant visas kiekvieno jų civilinės atsakomybės sąlygas, tarp jų ir priežastinį ryšį (tiek faktinį, tiek teisinį). Arba, kitaip tariant, prieš nusprenddamas taikyti skolininkams solidariąją civilinę atsakomybę, teismas privalo įvertinti, ar tikrai kiekvieno skolininko veiksmas pakankamu laipsniu prisidėjo prie nukentėjusiajam kilusios žalos.

2014 m. kovo 3 d. LAT sprendė ginčą⁴² dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių neturtinės žalos, padarytos nusikalstama veika sunkiai sužalojus sveikatą, atlyginimo. Ieškovas nurodė, kad 2003 m. sausio 25 d. apie 20 val. atsakovai, būdami iš anksto susitarę ir veikdami bendrai, turėdami tikslą įvykdyti plėšimą, panaudodami atsakovo V. S. netinkamai saugotą šaunamąjį ginklą, įsibrovė į V. L. butą. Atsakovas D. D. tyčia du kartus iš pistoleto iššovė į ieškovą, taip padarydamas šiam sunkų sveikatos sutrikimą – sužalojo plaučius, šonkaulį bei abiejų kojų šlaunis. Ieškovas nurodė, kad dėl sužalojimo patyrė įvairaus pobūdžio neturtinę žalą – tapo iš dalies nedarbingas, patyrė didelį dvasinį sukrėtimą, žlugo jo planai dirbti Lietuvoje, įsteigti čia verslo įmonę, dėl sužalojimų kelis kartus buvo operuotas ir vėliau ilgą laiką gydėsi ligoninėje. Nukentėjęs asmuo ieškinį grindė Šiaulių rajono apylinkės teismo 2006 m. rugsėjo 8 d. nuosprendžiu, kuriuo atsakovai D. D., G. Ž., E. Š. ir J. M. nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis už plėšimą. Ieškovas nurodė, kad E. Š. suorganizavo nusikaltimą, D. D. ir G. Ž. įvykdė plėšimą (D. D. dukart iššovė į ieškovą, o G. Ž., panaudodamas ginklą, pagrobė svetimą turtą), o J. M. slėpė plėšimo metu pagrobtus daiktus. Dėl atsakovo V. S. veikos (šaunamojo ginklo saugojimo taisyklių pažeidimo) baudžiamoji byla buvo nutraukta suėjus baudžiamosios atsakomybės senaties terminui.

Ieškovas prašė teismo priteisti solidariai iš atsakovų 250 000 Lt neturtinei žalai atlyginti. Šiaulių apygardos teismas 2009 m. balandžio 2 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovui tik iš atsakovo D. D. 50 000 Lt neturtinei žalai atlyginti ir remdamasis įsiteisėjusio teismo nuosprendžio baudžiamojoje byloje duomenimis, nurodė, kad už sunkaus kūno sužalojimo padarymą ieškovui nuteistas tik atsakovas D. D. faktiškai šovęs į ieškovą, todėl pareikšti reikalavimai priteisti neturtinę žalą iš kitų

---

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *V.P. v. V.S.* (bylos Nr. 3K-7-144/2014).

atsakovų (G. Ž., E. Š., J. M., V. S.) esą buvo neįrodyti ir nepagrįsti (CPK 263 straipsnio 2 dalis).

Ieškovas pateikė apeliacinį skundą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą, 2011 m. sausio 31 d. nutartimi jį tenkino iš dalies – pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovui solidariai iš visų atsakovų 80 000 Lt neturtinei žalai atlyginti. Kolegija nagrinėjamoje byloje įvertino ir nustatė, kad nepriklausomai nuo bendrininkavimo formos, visi atsakovai, tarp jų ir V. S., savo veiksmais prisidėję prie žalos nukentėjusiam ieškovui atsiradimo, už šią žalą turėjo atsakyti solidariai (CK 6.279 straipsnio 1 dalis).

LAT savo ruožtu suabejojo dėl V. S. solidariosios civilinės atsakomybės ir nutarė kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar CK 6.270 straipsnio 3 dalis ta apimtimi, kuria įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jeigu dėl šio šaltinio valdymo netekimo yra ir valdytojo kaltės, tai šis ir didesnio pavojaus šaltinį neteisėtai užvaldęs asmuo atsako solidariai, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai bei konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams. Konstitucinis Teismas šio prašymo pagrindu 2013 m. gruodžio 6 d. priėmė nutarimą, kuriuo pripažino, kad CK 6.270 straipsnio 3 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad už didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jeigu dėl jo valdymo netekimo yra ir valdytojo kaltės, šis ir didesnio pavojaus šaltinį neteisėtai užvaldęs asmuo atsako solidariai, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Remdamasi tokiu Konstitucinio teismo nutarimu, išplėstinė teisėjų kolegija vertino, kad esant neginčijamai nustatytam ginklo praradimo faktui ir remiantis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 32 straipsnio 3 dalyje nustatytu reglamentavimu, ginklo savininkas (V. S.) pažeidė bendro pobūdžio pareigą užtikrinti ginklų ir šaudmenų saugojimą. Išplėstinė teisėjų kolegija laikė, kad nurodytos pareigos pažeidimo faktas buvo pakankamas konstatuoti, jog, nors galimybę valdyti didesnio pavojaus šaltinį – ginklą – V. S. prarado dėl kitų asmenų neteisėtų veiksmų, tačiau dėl valdymo netekimo yra ir jo paties kaltės, *todėl jo veiksmus siejo priežastinis ryšys su ieškovui atsiradusia žala, už kurią V. S., kaip padidinto pavojaus šaltinio valdytojas, privalėjo atsakyti solidariai kartu su asmenimis, užvaldžiusiais padidinto pavojaus šaltinį* (CK 6.270 straipsnio 3 dalis). Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad teisine prasme pripažįstama, jog priežastinis ryšys yra tais atvejais, jeigu asmuo turėjo pareigą ką nors atlikti, koku nors būdu veikti,

tačiau neveikė, ir toks, neadekvatus susiklosčiusiai faktinei situacijai, jo elgesys pakankamai prisidėjo prie žalos atsiradimo, tiesiogiai sukeldamas žalingus padarinius arba sukurdamas sąlygas tokiems padariniams atsirasti. Taigi net ir nesant faktinio priežastinio ryšio, teisinis priežastinis ryšys galėjo būti nustatomas ir to esą pakako civilinei atsakomybei taikyti.⁴³ Apibendrinama išdėstytus argumentus išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad V. S. neveikimas (nevykdymas pareigos pasirinkti tokį elgesio būdą, jog turimas ginklas būtų apsaugotas nuo praradimo taip, kad juo negalėtų pasinaudoti kiti asmenys) buvo susijęs priežastiniu ryšiu su nukentėjusiojo patirta žala (sunki sveikatos sutrikdymu) ir atsiradę padariniai nebuvo pernelyg nutolę nuo neteisėto veiksmo – netinkamo šaunamojo ginklo laikymo, todėl V. S. neveikimas laikytas objektyviojo bendrininkavimo prasme susijęs su subjektyviųjų bendrininkų (kitų atsakovų) atliktais veiksmais ir jis esą turėjo atsakyti kaip bendraskolis.

Visgi kilo diskusijos, kad šioje LAT nutartyje priežastinio ryšio prielaida buvo padaryta gana neapgalvotai. Minėtame 2013 m. gruodžio 6 d. Konstitucinio Teismo nutarime nurodyta, kad „...kiekvieniu konkrečiu atveju teismas, vykdydamas teisingumą ir spręsdamas nukentėjusiam asmeniui didesnio pavojaus šaltiniu padarytos žalos atlyginimo klausimą, privalo, atsižvelgęs į visas bylos aplinkybes, įvertinti, ar <...> yra priežastinis ryšys, nors ir netiesioginis, tarp jo veiksmų prarandant galimybę valdyti didesnio pavojaus šaltinį ir tuo didesnio pavojaus šaltiniu padarytos žalos, ir nuspręsti, ar yra pagrindas didesnio pavojaus šaltinio valdytojui taikyti civilinę atsakomybę, kartu ir CK 6.270 straipsnio 3 dalyje numatytą solidarią atsakomybę“.⁴⁴ Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad tarp atsakovo V. S. veikos (ginklo praradimo) ir kitų asmenų civiliniam ieškovui nusikaltimu padarytos žalos, nebuvo nustatytas civilinės atsakomybės taikymui būtinas priežastinis ryšys. O tiksliau, V. S. ginklo praradimas nebuvo įvertintas kaip *conditio sine qua non*. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjai Gintaras Goda, Antanas Klimavičius ir Alvydas Pikelis su 2014 m. kovo 3 d. ginčą nagrinėjusios mišrios išplėstinės septynių teisėjų kolegijos daugumos nuomone nesutiko ir aptariamam klausimui pateikė atskirąją nuomonę. Minėti teisėjai laikė, kad „nekyla abejonių dėl nusikaltimo bendrininkų civilinės solidariosios atsakomybės, tačiau V. S. tokia atsakomybė negalėjo būti taikoma“. Nagrinėjamoje byloje esą nebuvo jokio

---

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *S. U. v. Lietuvos valstybė* (bylos Nr. 3K-3-91/2010).

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.270 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Byla Nr. 43/2011).

pagrindo daryti išvadą, kad baudžiamojoje byloje už plėšimą nuteisti asmenys nusikalstamos veikos – plėšimo nebūtų įvykdę (kurio metu nebūtų sunkiai sužaloję nukentėjusiojo), jei atsakovas V. S. būtų tinkamai saugojęs ginklą. Teisėjai atsižvelgė į tai, kad baudžiamojoje byloje nuteisti asmenys, rengdamiesi įvykdyti plėšimą, buvo įsigiję ir kitą ginklą, o iš atsakovo V. S. pavogtas ginklas bendrininkų apsisprendimui pagrobtį svetimą turtą, panaudojant fizinį smurtą, esminės įtakos neturėjo. Atsižvelgiant į tai, V. S. negalėjo solidariai atsakyti už nuteistųjų veiksmais padarytą žalą, nes solidariosios atsakomybės taikymui jo atžvilgiu nebuvo nei faktinio, nei teisinio priežastinio ryšio.

Taigi, kyla klausimas, kodėl 2014 m. kovo 3 d. byloje, išplėstinė teisėjų kolegija visgi laikė, kad priežastinis ryšys gali būti konstatuotas net ir netenkinant *conditio sine qua non* sąlygos? Spręsdama šią problemą, kolegija rėmėsi prieš tai aptarta 2010 m. vasario 26 d. LAT byla, kurioje kaip minėta buvo pripažinta, kad neteisėtas į įvykio vietą atvykusių policijos pareigūnų neveikimas pakankamu laipsniu prisidėjo prie nukentėjusiojo G. U. mirtinų sužalojimų. Trijų teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors pagal LAT formuojamą praktiką, vertinant priežastinį ryšį, pirmiausia nustatomas faktinis priežastinis ryšys (*conditio sine qua non*), o tik po to sprendžiama, ar žalingi padariniai teisine prasme nėra pernelyg nutolę nuo neteisėto veiksmo, visgi civilinės teisės pažeidėjo neveikimo atveju nuo šios praktikos nukrypstama. LAT nurodė, kad priežastinio ryšio nustatymo ypatumas neveikimo situacijoje yra tas, jog šiuo atveju nėra veiksmo, dėl kurio galėtų būti sprendžiama, ar jis pripažintinas *conditio sine qua non* konkrečių neigiamų padarinių atžvilgiu, todėl negalima vertinti ir faktinio priežastinio ryšio. Tuo tarpu teisine prasme pripažįstama, kad priežastinis ryšys yra, jeigu asmuo turėjo pareigą ką nors atlikti, koku nors būdu veikti, tačiau neveikė, ir toks jo neveikimas pakankamai prisidėjo prie žalos atsiradimo, tiesiogiai sukeldamas žalingus padarinius arba sukurdamas sąlygas tokiems padariniams atsirasti.

Šios dvi bylos parodo, kad LAT yra linkęs susiaurinti *conditio sine qua non* testą ir nurodyti, kad juo gali būti tiriamas tik neteisėtas veikimas. Tačiau, autorės nuomone, toks vertinimas iš esmės gali sudaryti sąlygas taikyti civilinės teisės pažeidėjui neproporcingai didelę atsakomybę už žalą, kurios jis tiesiogiai nepadarė. Manytina, kad net ir esant neveikimui, t.y. neįvykdymui pareigos, kuri civilinės teisės pažeidėjui tiesiogiai išplaukia iš įstatymo arba neįvykdymui pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai, *conditio sine qua non* testas sėkmingai galėtų būti pritaikytas. Autorės nuomone, neveikimo atveju, teisėjai galėtų kelti tokį klausimą: ar nukentėjusysis vis dar būtų patyręs žalą, jeigu civilinės

teisės pažeidėjas būtų įvykdęs pareigą, kurią jam numato įstatymas arba pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai? Toks klausimas būtų sukonstruotas taip pat kaip ir vertinant civilinės teisės pažeidėjo veiksmus, tačiau būtų pritaikytas neveikimo atvejams.

Viena vertus, gali pasirodyti, kad problema neegzistuoja, nes CK 6.270 straipsnio 3 dalyje yra numatyta didesnio pavojaus šaltinio valdytojo regresio teisė – atlyginęs žalą, jis gali reikalauti sumokėtų sumų iš tą šaltinį užvaldžiusio ir žalą padariusio asmens. Tačiau ar vis dar būtų teisingas toks teismo sprendimas, jeigu paaiškėtų, kad faktiškai žalą padarę asmenys yra nemokūs arba jų apskritai nebūtų įmanoma identifikuoti ir didesnio pavojaus šaltinio valdytojas, atlyginęs žalą, kurią padarė didesnio pavojaus šaltinį neteisėtai užvaldę asmenys, nors jam tokia teisė įstatyme numatyta, realiai negalėtų regresu tvarka išsireikalauti sumokėtų sumų? Tokiu atveju didesnio pavojaus šaltinio valdytojui tektų neproporcingai didelė atsakomybė. Pažymėtina, kad sprendžiant 2014 m. kovo 3 d. bylą buvo neatsižvelgta į dar vieną labai svarbią baudžiamojoje byloje nustatytą aplinkybę – plėšimo metu D. D. ir G. Ž. turėjo ir kitą šaunamąjį ginklą. Vadinasi, faktas, kad iš V. S. buvo pavogtas netinkamai saugotas šaunamasis ginklas realiai įtakos žalos atsiradimui veikiausiai neturėjo.

3.2. Priežastinis ryšys, kai egzistuoja kelios alternatyvios priežastys

Alternatyvių priežasčių situacija deliktų teisėje atsiranda tuomet, kai egzistuoja du arba daugiau civilinės teisės pažeidėjų ir priinama išvados, kad žalą galėjo sukelti bet kurio iš jų veiksmas, tačiau yra akivaizdu, kad žalą sukėlė tik vienas iš jų. Svarbu yra tai, kad nors ir akivaizdu, kad žalą visa apimtimi sukėlė tik vienas veiksmas, tačiau objektyviai neįmanoma nustatyti, kuris konkrečiai tai padarė. Alternatyvių priežasčių atvejus itin taikliai iliustruoja doktrininis dviejų medžiotojų pavyzdys: du medžiotojai vienu metu šauna ta pačia kryptimi naudodami vienodus šaunamuosius ginklus su vienodomis kulkomis ir vienas iš jų atsitiktinai pataiko į tolumoje miško pakraščiu ėjusį praeivį. Kadangi šauta iš vienodų šaunamųjų ginklų su identiškomis kulkomis ir tai padaryta tuo pačiu metu – neįmanoma išsiaiškinti, kuris medžiotojas faktiškai nušovė atsitiktinį praeivį. Akivaizdu, kad tiek vienas, tiek kitas medžiotojas, veikdami savarankiškai (jeigu neegzistotų kitas medžiotojas), turėtų lygiai tiek pat šansų atsitiktinai pataikyti į miško pakraščiu ėjusį praeivį. Vadinasi, potencialiai kiekvienas iš jų savarankiškai galėjo sukelti lygiai tokias pačias pasekmes, kokias faktiškai sukėlė tik vienas iš jų.

Akivaizdu, kad tokiu atveju kiekvienas civilinės teisės pažeidėjas galėtų gintis nuo jam reiškiamo žalos atlyginimo reikalavimo, nurodydamas, kad jo veiksmai negalėjo būti *conditio sine qua non*, nes be jo veiksmų žala nukentėjusiajam vis tiek galėjo kilti visa apimtimi. Būtent dėl šios priežasties solidariosios deliktinės atsakomybės alternatyviųjų priežasčių atveju priežastinis visų žalą padariusių asmenų veiksmų ir žalos ryšys yra preziumuojamas. Minėta taisyklė iš esmės įtvirtinta CK 6.279 straipsnio 4 dalyje, pagal kurią sprendžiama, kad „jeigu žala galėjo atsirasti dėl kelių asmenų skirtingų veiksmų ir šie asmenys yra atsakingi už žalos atlyginimą, tačiau nustatoma, kad iš tikrųjų žala atsirado tik dėl vieno iš tų asmenų veiksmų, tai visi asmenys atsako kartu“. Kita vertus, asmenims, iš kurių reikalaujama žalos atlyginimo, taip pat paliekama galimybė minėtą reikalavimą nugincyti įrodant, „kad žala negalėjo būti įvykio (veiksmų), už kurį jie yra atsakingi, rezultatas“.

Toks reguliavimas, kai neaišku, kurio iš kelių žalą padariusių asmenų veiksmai faktiškai sukėlė žalą, skirtas, visų pirma, apsaugoti nukentėjusiojo interesus, nes įtvirtinus priežastinio ryšio prezumpciją, pastarojo nebeslegia pareiga įrodyti esant šią aplinkybę.

Pažymėtina, kad priežastinio ryšio prezumpcija galioja tik alternatyvių priežasčių atveju, t. y. tik tuo atveju, jei negalima nustatyti, kurio iš atsakovų veiksmai buvo vienintelė žalos atsiradimo priežastis. LAT yra apibendrinęs⁴⁵, kad priežastinio ryšio prezumpcijai alternatyviųjų priežasčių atveju, turi būti nustatytos šios aplinkybės: 1) du ar daugiau asmenų savo neteisėtais veiksmais sukėlė riziką, kuri teisiškai gali būti priskirta jiems, ir ji, tikėtina, lėmė žalos atsiradimą; 2) žala galėjo atsirasti dėl kiekvieno iš jų veiksmų; 3) dėl kurio konkrečiai veiksmų žala atsirado, negalima nustatyti. Ši taisyklė taikoma siaurai, kai objektyviai neįmanoma įrodyti (ne dėl ieškovo kaltės) buvus teisiškai reikšmingą priežastinį ryšį tarp konkretaus atsakovo veiksmų ir žalos atsiradimo. Taip pat pažymėtina, kad prezumpcija negalima, jei neaišku, ar atsakovas iš viso atliko neteisėtus veiksmus.

2015 m. liepos 3 d. kasacinis teismas sprendė bylą dėl žalos atlyginimo, kuri buvo padaryta juridinio asmens vadovų neteisėtais veiksmais, o įmonei iškelta bankroto byla. BUAB „Minvesta“ bankroto administratorius kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti solidariai iš atsakovų L. N., M. N., D. T. ir V. I. Nuostolius (1 701 506,31 Eur) ir nurodė, kad minėti atsakovai, skirtingais laikotarpiais vadovavę bendrovei, nesudarė apskaitos

---

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Minvesta“ v. L. N., M. N., D. T., V. I. (V. I.) (bylos Nr. 3K-3-429-313/2015 (S)).

dokumentų, kurie leistų nustatyti kiekvieno jų vadovavimo laikotarpiu buvusio įmonėje turto vertę, neperdavė įmonės bankroto administratoriui turto ir lėšų, taip pat dokumentų, kurie pagrįstų bendrovės turėtų ir nuo 2009 m. pradžios iki bankroto bylos iškėlimo gautų lėšų panaudojimą bendrovėje, jos turto realizavimą ir iš to gautų lėšų panaudojimą. Dėl tokių neteisėtų bendrų atsakovų veiksmų (neveikimo), pažeidžiančių Buhalterinės apskaitos įstatymo, Akcinių bendrovių įstatymo bei CK 2.87 straipsnio nuostatas, įmonės kreditoriams buvo padaryta žala.

Klaipėdos apygardos teismas ieškinį tenkino iš dalies ir užuot priteisęs reikalaujamą žalą iš visų įmonei vadovavusių vadovų solidariai, priteisė dalį reikalaujamos sumos tik iš paskutinio įmonės vadovo V. I. Pastarasis pateikė apeliaciją, kurią išnagrinėjęs Lietuvos apeliacinis teismas pripažino, jog pirmosios instancijos teismas netinkamai vertino bylos įrodymus kaip visumą, dėl to neteisingai nustatė ir teisiškai reikšmingas faktines bylos aplinkybes bei sprendė dėl civilinės atsakomybės atsakovams už įmonei padarytą žalą taikymo. Apeliacinės instancijos teismas sukritikavo pirmosios instancijos teismo išvadą, kad atsakomybė taikytina tik paskutiniam vadovui ir laikė, kad už įmonei padarytą žalą visi jos vadovai privalėjo atsakyti solidariai.

Šį savo sprendimą apeliacinės instancijos teismas grindė tokiais argumentais, kad „pagal paskutinį – 2008 finansinių metų – įmonės balansą turto vertė 2008 m. gruodžio 31 d. buvo 1 701 506,31 Eur, per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai – 161 901,35 Eur; 2008 m. pelno (nuostolių) ataskaitos duomenimis, įmonės veikla buvo pelninga, pardavimo pajamų ir savikainos rodikliai viršijo 1,88 mln. Eur, tačiau atsakovė L. N. Nurodė, kad dėl 2008 m. ekonomikos krizės bendrovė turėjo finansinių sunkumų, atsirado skolų, todėl akcininkai nusprendė parduoti įmonės akcijas. 2010 m. kovo 23 d. akcijų pirkimo–pardavimo sutartimi bendrovės akcininkai L. N. (kartu ir tuometė įmonės vadovė) ir E. N. Perleido įmonės, kurios įstatinis kapitalas sutarties sudarymo dieną sudarė 654 396,43 Eur, akcijas atsakovui M. N. Už 6 543,96 Eur. Žinodamas apie įmonės sunkią turtinę padėtį, skolas kreditoriams, perleisdamas įmonės akcijas ir valdymą, be to, norėdamas gelbėti įmonę, apdairus, rūpestingas, sąžiningas verslininkas (įmonės vadovas ir dalyvis) neabejotinai turėjo pasidomėti, kokiam asmeniui šį turtą perleidžia, kaip įmonė bus valdoma, sprendžiamas atsiskaitymo su kreditoriais klausimas“. Apeliacinio teismo teisėjų kolegija manė, kad „atsakovės L. N., kaip įmonės vadovės (ir buvusios akcininkės), veiksmai nepagrindžia jos sąžiningumo ir veiksmų teisėtumo, paneigia deklaruotą siekį išsaugoti įmonės veiklą ir taip išspręsti atsiskaitymo su kreditoriais klausimą“. Kolegija taip pat pažymėjo, kad „akcijas

nusipirkęs M. N. Nuo 2004 m. dalyvavo net 68 įvairių įmonių veikloje kaip jų vadovas ir (ar) akcininkas arba likviduotojas, turėjo asmeninių skolų ir administracinių nuobaudų, išieškotinių teismo tvarka“, todėl buvo suabejota šio asmens finansine galimybe atsiskaityti už perleidžiamas jam akcijas ir faktišku atsiskaitymu bei apskritai interesu investuoti į aptariamą įmonę. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad „atsakovės L. N. Interesą akcijas perleisti būtent tokia veikla užsiimančiam asmeniui (M. N.) lėmė siekis išvengti atsakomybės įmonės kreditoriams“. Taip pat teisiškai reikšmingomis apeliacinės instancijos teismas pripažino ir kitas aplinkybes, „kurios patvirtino visų atsakovų bendrus veiksmus paslėpti tikruosius savo ketinimus“. Teisėjų kolegija nurodė, kad „atsakovė L. N., iki 2010 m. rugsėjo 15 d. būdama direktore ir asmeniškai atsakinga už įmonės buhalterinės apskaitos organizavimą, neteikė 2009 m. įmonės balanso Juridinių asmenų registru. Šios įstatyme įmonės vadovui nustatytos pareigos nevykdė ir kiti atsakovai. Įmonės akcijos ir jos valdymas per trumpą laiką formaliai perleisti asmenims, kurie nesuinteresuoti tęsti realią įmonės veiklą, dar daugiau, už atlygį ar dėl kitų priežasčių sutiko būti statytiniais ir padėjo įgyvendinti nesąžiningą schemą, kurios tikslas – kreditorių pinigus perkelti sau ar kitaip pažeisti jų interesus, piktnaudžiaujant juridinio asmens savarankiška ir ribota atsakomybe“. Kolegija taip pat pažymėjo, kad „ieškovo įmonės pavadinimas pakeistas, nesusiejant šio fakto su konkrečia nauda įmonės veiklai, ją perorganizuojant likus vos savaitei iki įmonės perleidimo kitam asmeniui, taip tikintis pasunkinti galimybę kreditoriams įgyvendinti savo teises ir apginti savo interesus (pareikšti reikalavimus, inicijuoti bankroto procesą ir pan.)“, be to, „buvo delsiama pateikti informaciją Juridinių asmenų registru apie UAB „Lemesta“ vadovus, akcininkus (L. N., E. N.)“, o „BUAB „Minvesta“ ūkinę finansinę veiklą pagrindžiantys dokumentai perduodami iš vienos buhalterinę apskaitą tvarkančios įmonės kitai, neatskleidžiant tokių veiksmų racionalumo, ir galiausiai šie dokumentai neišsaugoti, ar, labiau tikėtina, slepiami“.

Apeliacinės instancijos teismas remdamasis šiais išdėstytais argumentais priėjo sprendimo, kad visi atsakovai bendrais nesąžiningais veiksmais (arba neveikimu), pažeidžiančiais esminius Buhalterinės apskaitos įstatyme, Akcinių bendrovių įstatyme bei CK 2.87 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus juridinio asmens valdymo organams dėl įmonės veiklos organizavimo ir jai vadovavimo, prisidėjo prie situacijos, kad BUAB „Minvesta“ neturėjo galimybės atsiskaityti su savo kreditoriais, kad nebuvo įmanoma nustatyti įmonės turto, nes nebuvo išsaugoti ir bankroto administratoriui neperduoti visi privalomi įmonės veiklos apskaitos dokumentai. Vadinasi, Apeliacinis teismas atsakovų

solidariją atsakomybę kildino iš bendrų jų veiksmų, t. y. subjektyvaus bendrininkavimo. Nors buvo pateikta pakankamai įrodymų, pagrindžiančių visų atsakovų prisidėjimą prie bendro neteisėto tikslo, kasacinis teismas, 2015 m. liepos 3 d. išnagrinėjęs atsakovės L. N. Kasacinį skundą, padarė išvadą, kad įrodymai apeliacinės instancijos teismo surinkti pažeidžiant šalių įrodinėjimo pareigą ir teismo įrodymų rinkimo *ex officio* taisykles. Dėl šios priežasties bylą teismui perdavė nagrinėti iš naujo.

Visgi, atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. liepos 3 d. nagrinėdama kasacinį skundą, teisėjų kolegija nors ir laikė visus atsakovus solidariaisiais skolininkais, tačiau nurodė, kad kiekvieno jų veiksmai vertintini kaip alternatyvi žalos atsiradimo priežastis ir siūlė taikyti jiems CK 6.279 straipsnio 4 dalį, o tai reiškia, kad, pasak kasacinio teismo, kiekvieno solidaraus skolininko veiksmus ir kilusią žalą siejantis priežastinis ryšys turėjo būti preziumuojamas.

Autorės nuomone, toks kasacinio teismo vertinimas nepagrįstas. Pažymėtina, kad nors pripažinta, kad, nagrinėjant bylą apeliacinėje instancijoje, įrodymai dėl bendrų atsakovų veiksmų buvo surinkti pažeidžiant šalių įrodinėjimo pareigą ir teismo įrodymų rinkimo *ex officio* taisykles, t.y. surinkti paties teismo iniciatyva dėl aplinkybių, kuriomis ieškovas nei ieškinyje, nei apeliaciniame skunde nesirėmė, tačiau tai iš esmės nereiškia, kad teismo surinktais įrodymais grindžiamos aplinkybės apskritai neegzistavo ir kad šios aplinkybės (perdavus bylą nagrinėti pakartotinai ir laikantis įrodymų rinkimo taisyklių) vėliau negalėtų patvirtinti atsakovų subjektyviai ar objektyviai bendrininkavus. Kitaip tariant, kasacinis teismas padarė skubotą išvadą, kad šioje situacijoje kiekvieno įmonės vadovo veiksmai galėjo lemti žalą, tačiau faktiškai ją lėmė tik vieno iš jų veiksmai ir nėra įmanoma nustatyti, kurio konkrečiai, o dėl šios priežasties, visų įmonės vadovų veiksmus ir įmonės žalą siejantis priežastinis ryšys turi būti preziumuojamas. Autorės manymu, šioje konkrečioje byloje (ir kitose panašaus pobūdžio) vertinama įmonei sukelta turtinė žala (1 701 506,31 Eur), kuri lėmė negalėjimą atsiskaityti su įmonės kreditoriais, yra savo prigimtimi itin kompleksinė žala, t.y. mažai tikėtina, kad savo veiksmais tokią žalą būtų galėjęs sukelti tik vienas vadovas, ypač kai yra žinoma, kad skirtingais laikotarpiais jai vadovavo skirtingi vadovai ir visi jie atliko tam tikrus neteisėtus veiksmus. Taikant kasacinio teismo pasiūlytą alternatyvių priežasčių išimtį (CK 6.279 straipsnio 4 dalį) nesunkiai galima pasiekti nepageidaujamo rezultato, mat pagal šią normą atsakomybė negalėtų kilti asmeniui, kuris savo neteisėtais veiksmais prisidėjo prie žalos atsiradimo,

tačiau faktiškai žalos visa apimtimi nesukėlė.⁴⁶ Dar daugiau, neteisingai būtų paskirstyta įrodinėjimo našta, man alternatyvių priežasčių atveju, teisės pažeidėjų veiksmus ir kilusią žalą siejantis priežastinis ryšys yra preziumuojamas.

4. PRIEŽASTINIS RYŠYS IR PERNELYG NUTOLUSIOS PASEKMĖS

Kaip jau buvo minėta, teismai, sprenddami žalos atlyginimo klausimą, paprastai siekia ne tik mechaniškai pritaikyti teorines priežastinio ryšio nustatymo taisykles, tačiau ir įvertinti visas reikšmingas aplinkybes bei žalos atsiradimo priežastis, kad nustatytų pakankamą neteisėtų veiksmų ir atsiradusių pasekmių sąsajumą. Atkreiptinas dėmesys, kad priežastinio ryšio kaip civilinės atsakomybės sąlygos nustatymas kartu reiškia ir teismo diskreciją svarstyti apie pačias civilinės atsakomybės ribas. Kiekvienu konkrečiu atveju nustatydamas priežastinį ryšį, teismas turi siekti neprotingai neišplėsti atsakomybės ribų. Priešingu atveju būtų sudarytos prielaidos nukentėjusiajam asmeniui, patyrusiam žalą, ne tik grįžti į iki teisės pažeidimo buvusią padėtį, bet ir ją apčiuopiamai pagerinti – neteisėtai pasipelnyti, tuo tarpu civilinės atsakomybės traukiamo asmens teisės būtų nepagrįstai suvaržytos.

Neatsitiktinai teisinis priežastinio ryšio nustatymo etapas dar vadinamas deliktinės atsakomybės ribas siaurinantis priežastinio ryšio nustatymo etapas. Nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti teisės pažeidėjo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, realią galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Taip pat svarbi atsakomybės prigimtis ir įprasta gyvenimiška rizika.⁴⁷

---

⁴⁶ SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Bendraskolio pareigos atlyginti žalą apimtis taikant deliktinę atsakomybę: solidarioji ar dalinė atsakomybė?* Jurisprudencija, 2010, 3(121), p. 246.

⁴⁷ Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje R. M. v. UAB „Naradava“ (bylos Nr. 2A-299/2011).

4.1. Nutraukta priežasčių-pasekmių grandinė

2010 m. gegužės 19 d. Panevėžio apygardos teismas nagrinėjo ginčą⁴⁸ dėl darbdavio civilinės atsakomybės už nelaimingo atsitikimo darbe metu darbuotojui kilusią neturtinę žalą, padarytą asmens gyvybės atėmimu. Žuvusio darbuotojo sutuoktinė R. M. (byloje ieškovė) nurodė, kad jos sutuoktinis V. M. nuo 1996 metų dirbo UAB „Naradava“ vairuotoju – traktorininku. V. M. 2007 m. sausio 17 d. 4 valandą ryte vežė į Vilnių krovinį. Maždaug 102 autostrados kilometre atsipalaidavo automobilio kairės pusės užpakalinių sudvejintų ratų varžtai ir vienas ratas nuriedėjo nuo autostrados šlaito. Sustabdęs automobilį, V. M. ėjo ieškoti rato, lipo per automagistralės atitvarą, tamsiu paros metu ir nepastebėjo autostradoje buvusio tunelio – iš 5,3 m. aukščio krito ant betoninių grindų ir žuvo.

UAB „Naradava“ buvo apdraudęs įmonės darbuotojus nuo nelaimingų atsitikimų. 2007 m. sausio 17 d. įvykus mirtinam nelaimingam atsitikimui darbe, AB „Lietuvos draudimas“ išmokėjo UAB „Naradava“ 50 000 Lt draudimo išmoką. Tačiau ieškovė R. M. 2010 m. vasario 3 d. kreipėsi į Panevėžio apygardos teismą su ieškiniu, prašydama priteisti (žuvusiojo nepilnamečiams vaikams M. M. ir A. M.) iš atsakovo 23 650 Lt turtinės žalos ir 100 000 Lt neturtinės žalos atlyginimo.

Atsakovas UAB „Naradava“ su ieškiniu nesutiko ir prašė jį atmesti kaip nepagrįstą. Pasak atsakovo, nors nelaimingas atsitikimas įvyko dėl to, jog nebuvo patikrinta automobilio techninė būklė, tačiau tarp automobilio techninės būklės (nepakankamai pritvirtinto rato) ir darbuotojo žūties tiesioginio priežastinio ryšio nėra. V. M., kaip automobilio vairuotojas, turėjo stebėti, ar automobilio techninė būklė tinkama, bet to nepadarė. Dar daugiau, darbdavys negalėjo numatyti, kad darbuotojas savavališkai lips per autostrados atitvarą ir, nebūdamas atsargus, nukris. Be to, jeigu autostrada buvo nepakankamai apšviesta, nebuvo pakankamai informacinių ženklų apie tunelį, tunelis neaptvertas ir V. M. į tunelį nukrito, už tai atsakinga autostradą prižiūrinti organizacija.

Panevėžio apygardos teismas 2010 m. gegužės 19 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies – turtinės žalos reikalavimą atmetė kaip nepagrįstą, taip pat priteisė žuvusiojo vaikams M. M. ir A. M. iš atsakovo po 15 000 Lt neturtinės žalos atlyginimo. Pasak pirmosios instancijos teismo, nelaimingo atsitikimo priežastimi buvo vyriausiojo

---

⁴⁸ Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje R. M. v. UAB „Naradava“ (bylos Nr. 2-481-212/2010).

mechaniko pareiginių nuostatų pažeidimas. Teismas sprendė, kad toks atsakovo neteisėtas neveikimas priežastiniu ryšiu buvo tiesiogiai susijęs su kilusiomis neigiamomis pasekmėmis, todėl atsakovas esą atsakingas už V. M. vaikams padarytos neturtinės žalos atlyginimą. Įvertinęs įvykio aplinkybes, teismas taip pat padarė išvadą, kad ir paties žuvusiojo V. M. didelis neatsargumas padėjo žalai atsirasti. Anot pirmosios instancijos teismo, įvykus avarijai, jis galėjo kviesti avarinę tarnybą, laukti pagalbos, tačiau užuot tai daręs, ėjo ieškoti nuriedėjusio rato tamsoje nežinomoje vietoje. Tokie žuvusiojo V. M. veiksmai buvo neapdairūs ir neatsargūs. Būtent šios aplinkybės lėmė teismo sprendimą, kad dėl žūties 70 % buvo kaltas pats darbuotojas, o 30 % – darbdavys.

Pažymėtina, kad šis Panevėžio apygardos teismo sprendimas puikiai iliustruoja situaciją, kai priežasčių-pasekmių grandinę nutraukia paties nukentėjusiojo veiksmas, turėjęs lemiamos įtakos žalos atsiradimui. Visgi, autorės nuomone, teismo vertinimas neva darbdavio neteisėtas neveikimas (automobilio techninės būklės nepatikrinimas) lėmė tai, kad išėjęs ieškoti nuriedėjusio rato, žuvo automobilio vairuotojas, padarytas gana skubotai. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas neatsižvelgė į daugelį kitų bylai reikšmės turėjusių duomenų. Sprendimas buvo apskūstas Lietuvos apeliaciniam teismui, vėliau dėl procesinių trūkumų gražintas pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Pakartotinai nagrinėdamas bylą, Panevėžio apygardos teismas sprendimą pakreipė priešinga linkme – nurodė, kad žuvęs darbuotojas V. M. pats buvo neapdairus ir nesilaikė elementarių saugos reikalavimų, *kurių darbdavys negalėjo numatyti*. Šis faktas, pasak Panevėžio apygardos teismo, leido daryti išvadą, kad tik paties nukentėjusiojo neteisėti veiksmai – reikalavimo saugoti savo ir nekenkti kitų darbuotojų sveikatai, mokėti saugiai dirbti nesilaikymas buvo tiesioginė jo žūties priežastis. Pagrįsdamas šią poziciją, teismas pabrėžė, kad V. M., kaip protingas, atidus fizinis asmuo, tamsiu paros metu nematydamas vietovės, neįsitikinęs savo paties saugumu, neleistinai perlipo kelio atitvarus, kas aiškiai ir akivaizdžiai buvo pavojinga. Ši aplinkybė pirmosios instancijos teismui leido konstatuoti, jog vairuotojas nesilaikė elementaraus saugumo, t. y. atidaus, rūpestingo, protingo asmens tiek darbe, tiek kitoje veikloje elgesio, o darbdavys neturėjo objektyvios galimybės visiškai bei absoliučiai pašalinti darbo saugos reikalavimų pažeidimų dėl savavališkų, elementarių neatsargių darbuotojo veiksmų. Pareigingai, apdairiai, rūpestingai ir elementariai saugiai besielgiančiam darbuotojui turėjo būti aišku, kad tamsoje perlipiti automagistralės atitvarą yra pavojinga, nesaugu ir negalima dėl aiškaus bei akivaizdaus pavojaus gyvybei ar sveikatai.

Bandant atsakyti į klausimą ar UAB „Naradava“ veiksmai susiję su V. M. žūtimi faktiniu priežastiniu ryšiu, galima pastebėti, jog priėti teigiamą atsakymą nėra sudėtinga, nes „jeigu UAB „Naradava“ būtų tinkamai atlikusi savo pareigą rūpintis automobilių technine būkle, nukentėjusysis nebūtų žuvelęs“ (jam važiuojant nebūtų atsipalaidavęs ratų varžtas, vairuotojas nebūtų nei sustojęs, nei išlipęs iš automobilio, nebūtų ejęs ieškoti nuriedėjusio rato). Visgi akivaizdu, kad iš esmės šis vertinimas neduoda jokio konkretaus atsakymo – panašiu principu galima sumodeliuoti praktiškai bet kokią situaciją, nes kaip jau buvo minėta anksčiau, faktinio priežastinio ryšio vertinimas iš esmės yra hipotetinis testas, pateikiantis hipotetinį atsakymą.

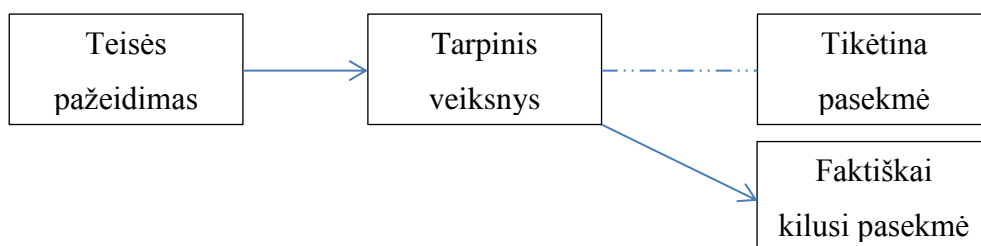
Būtent dėl šios priežasties kur kas didesnę prasmę įgauna antrasis priežastinio ryšio vertinimo etapas. Autorės nuomone, teismų praktikoje itin trūksta aiškių kriterijų, kuriais teismai nuosekliai vadovautųsi sprendami, ar tam tikra pasekmė nėra pernelyg nutolusi nuo neteisėto veiksmo. Teismas apsiriboja gana abstrakčiu teiginiu, kad „nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Taip pat svarbi yra atsakomybės prigimtis ir įprasta gyvenimiška rizika“.⁴⁹ Atsižvelgiant į tai, sprendžiant bylas dėl žalos atlyginimo ir vertinant teisinį priežastinį ryšį, t.y. ar nukentėjusiajam kilusios pasekmės nėra pernelyg nutolusios nuo neteisėtų veiksmų, autorė siūlo vadovautis tokiais kriterijais:

- i. *Ar teisės pažeidėjas kaip protingas ir apdairus asmuo turėjo realią galimybę numatyti, kad jo atliekami veiksmai gali sukelti konkrečias pasekmes? Kitaip tariant, ar veikdamas tam tikroje srityje, atlikdamas tam tikrus veiksmus, suvokdamas tų veiksmų pobūdį bei vykdomos veiklos ypatumus, galėjo teisės pažeidėjas numatyti, kad konkretūs jo veiksmai gali lemti tam tikras neigiamas pasekmes? Pavyzdžiui, prieš tai aptartoje byloje reikėtų atsakyti į klausimą, ar darbuotojas, atsakingas už automobilio techninę priežiūrą, turi realią galimybę numatyti, kad jo nepakankamas atidumas ir rūpestingumas tikrinant automobilio būklę, gali lemti tai, kad vairuotojas ieškodamas nuriedėjusio rato tamsoje nukris į tunelį?*

---

⁴⁹ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *L. B. ir kt. v. DNSB „Medvėgalis“ ir kt.* (bylos Nr. 3K-7-345/2007).

- ii. *Ar aptariamoms pasekmėms gali būti laikomos įprastomis pasekmėmis esant tokio pobūdžio aplinkybėms? Kitaip tariant, ar tokio pobūdžio pasekmės, kokios kilo, apskritai yra tikėtinos esant konkrečioms aplinkybėms? Nuo pirmojo kriterijaus pastarasis skiriasi tuo, kad šiuo atveju vertinamas ne teisės pažeidėjo suvokimas apie jo atliktus veiksmus, bet jo suvokimas apie pasekmes, kurios gali kilti. Pavyzdžiui, prieš tai aptartoje byloje reikėtų atsakyti į klausimą, ar vairuotojo nukritimas į tunelį iš esmės gali būti laikomas darbuotojo nepakankamo atidumo ir rūpestingumo tikrinant automobilio techninę būklę įprasta pasekme?*
- iii. *Ar asmuo, kuris patyrė žalą, priklauso grupei asmenų, kuriuos teisės pažeidėjas, galėjo protingai numatyti, kaip potencialius nukentėjusiuosius? Kitaip tariant, ar asmuo yra tokiu būdu susijęs⁵⁰ su teisės pažeidėju, kad teisės pažeidėjas turėjo logiškai numatyti, jog jo atliekami veiksmai gali sukelti pasekmes vien dėl šios sąsajos. Pavyzdžiui, jeigu prieš tai aptartoje byloje būtų sumodeliuotos kitokios aplinkybės – nukentėjusysis būtų ėjęs ieškoti nuriedėjusio rato ir jį, klaidžiojantį palei automagistralę, būtų pastebėjęs kitas vairuotojas, kuris pasisiūlytų padėti ieškoti ir galiausiai pats nukristų į tunelį. Šiuo klausimu būtų siekiama nustatyti, ar darbuotojas, atsakingas už automobilio techninę priežiūrą, galėjo numatyti, kad kitas vairuotojas, absoliučiai nesusijęs su įvykiu (rato nuriedėjimu), sustos ir pasisiūlys padėti surasti šį ratą, o jo ieškodamas nukris į tunelį?*
- iv. *Ar tarp teisės pažeidėjo veiksmų ir kilusios žalos nėra įsiterpęs kitas tarpinis veiksnys, galėjęs esmingai pakreipti priežasties-pasekmės grandinę? Priežasties ir pasekmės ryšio nutrūkimą, kai įsiterpia kitas, tarpinis veiksnys, turėjęs lemiamos įtakos žalos atsiradimui, galima būtų pavaizduoti schema:*

⁵⁰ Pažymėtina, kad žodį „susijęs“ autorė vartoja plačiąją prasme. „Susijęs“ šiame kontekste nebūtinai reiškia, kad asmenys vienas kitam yra žinomi arba susiję asmeniniais tarpusavio santykiais, žodis „susijęs“ šiame kontekste apima ir tokius atvejus kaip, pvz.: eismo dalyviai yra tarpusavyje susiję, nes dalyvauja eisme; kaimynai yra susiję, nes gyvena tame pačiame daugiabutyje; asmenys, esantys vienoje patalpoje yra susiję, dėl tuo metu sutampančios jų faktinės buvimo vietos.

Prieš tai aptartos bylos atveju, reikėtų atsakyti į klausimą, ar galima teigti, kad faktas, jog žuvęs darbuotojas V. M. tamsioje, nežinomoje vietoje nusprendė ieškoti nuriedėjusio rato, mėgino perlipti automagistralės atitvarą, reikšmingai pakreipė įvykių rezultatą?

Autorės pateikti kriterijai yra pavyzdinis tokių ir panašių atvejų sprendimo variantas. Kita vertus, nėra siūloma atsisakyti įvertinti ir kitas, bylai galėjusias turėti reikšmingos įtakos, aplinkybes.⁵¹ Pažymėtina, kad kiekvienu konkrečiu atveju, vertinant, ar pasekmė nėra pernelyg nutolusi nuo teisės pažeidėjo veiksmų, kaip ir sprendžiant visus kitus ginčus, teismą be kita ko saisto ir pareiga vadovautis pamatiniais protingumo, sąžiningumo bei teisingumo principais. Autorės manymu, jeigu Panevėžio apygardos teismas būtų vertinęs bylos medžiagą, remdamasis tokiais arba panašiais kriterijais bei vertines aptartas aplinkybes, tikėtina, kad dar 2010 metais būtų buvęs prieitas teisingas sprendimas.

4.2. Priežastinis ryšys pagal žalos prigimtį

CK 6.251 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vienas esminių civilinės atsakomybės principų, kuris numato, kad padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę. Tai be kita ko reiškia, kad bet kokia kilusi žala turi būti kompensuota ir nukentėję nuo teisės pažeidėjo veiksmų asmenys privalo būti grąžinti į tą padėtį, kurioje buvo dar iki teisės pažeidimo. Tačiau neišvengiamai kyla klausimas – ar tai tikrai visada įmanoma? Natūralu, kad teisės pažeidėjo veiksmai gali sukelti žalą ne tik tiesiogiai nukentėjusiajam, bet taip pat ir plačiam ratui kitų asmenų, kuriuos net ne visada įmanoma identifikuoti. Priežastinio ryšio vertinimas tokiose situacijose įgyja išskirtinai svarbią reikšmę – jo teisingas ir pagrįstas vertinimas padeda išsiaiškinti, kokios apimties bus civilinės teisės pažeidėjo atsakomybė.

CK numato, kad nukentėjusiam nuo teisės pažeidimo asmeniui atlyginama jo patirta turtinė ir/arba neturtinė žala. Vertinat, ar pareikštas žalos atlyginimo reikalavimas yra pagrįstas, be kitų civilinės atsakomybės sąlygų, analizuojama, ar prašoma priteisti žala, nėra pernelyg nutolusi nuo teisės pažeidėjo veiksmų. Kai kilusios žalos „pėdsakai“ tiesiogiai atsispindi pažeistoje vertybėje (pavyzdžiui, sudaužytas automobilis, sulaužyta

---

⁵¹ Pavyzdžiui (kaip nurodo kasacinis teismas) – įprastą gyvenimišką riziką.

ranka, apgadintos buto sienos, pablogėjusi asmens sveikata ir pan.) teisinio priežastinio ryšio vertinimas (po to, kai nustatoma, kad žala kilo iš teisės pažeidėjo veiksmų) paprastai didelių sunkumų nekelia. Tačiau kai žala pasireiškia ne tokiais akivaizdžiais praradimais, jos kompensavimo apimčiai nustatyti neretai tenka pasitelkti ir kitų teisinių priemonių.

2015 m. sausio 21 d. LAT nagrinėjo bylą⁵², kurioje tarp ieškovo UAB „Lik 2“ ir atsakovo Vilniaus miesto savivaldybės kilo ginčas dėl 2009 m. liepos 22 d. išduoto statybų leidimo. Byloje nurodyta, kad Vilniaus miesto valdyba patvirtino detaliojo plano, kuris gatvėje numatė estakadą, sprendinius, o Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamentas 2009 m. liepos 22 d. išdavė leidimą statytojai Vilniaus miesto savivaldybei vykdyti šią gatvės rekonstrukciją. Iki 2013 m. sausio 30 d. sudarytos pirkimo–pardavimo sutarties su UAB „LF Property“, ieškovas šalia minėtos gatvės turėjo nuosavybės teise žemės sklypą ir administracines patalpas.

Ieškovas nurodė, kad Vilniaus miesto valdybos patvirtintas detalusis planas numatė estakados pradžią į pietvakarius nuo žemės sklypo. Pasak ieškovo, vėliau paaiškėjo, kad *faktiškai* estakadą buvo rengiamasi statyti apie 100 metrų nukrypstant į šiaurės vakarus nuo detaliajame plane pažymėtos estakados pradžios vietos, t.y. zonoje, kuri detaliajame plane buvo nurodyta kaip neužstatoma. Ieškovas atkreipė dėmesį, kad statybos leidimas ir statinio projektas negalėjo prieštarauti detaliam planui, o bet koks neatitikimas laikomas Statybos įstatymo pažeidimu (Statybos įstatymo 20 straipsnio 3 dalis). Ieškovo nuomone, gatvės rekonstrukcijos techninis projektas neatitiko detaliojo plano, todėl leidimas statyti apskritai negalėjo būti išduotas.

Priežastis, dėl kurios teisme buvo pareikštas reikalavimas – ieškovo patirta 157 698,68 Eur žala, kuri, anot jo, kilo dėl sumažėjusios jo nuosavybės teise turėto žemės sklypo ir administracinių patalpų vertės. Pagal UAB „Resolution valuations“ 2012 m. gruodžio 31 d. turto vertinimo ataskaitą, administracinių patalpų vertė buvo 5 971 964,78 Eur. Dėl šalia esančios gatvės rekonstrukcijos masto ir estakados aukščio ieškovas pardavė žemės sklypą ir administracines patalpas UAB „LF Property“ už jos pasiūlytą 5 814 266,10 Eur kainą, kuri buvo daug mažesnė, nei vertinimo ataskaitoje nurodyta turto vertė. Skirtumas tarp vertinimo ataskaitoje nurodomos kainos bei kainos, už kurią ieškovas faktiškai pardavė žemės sklypą ir administracines patalpas, buvo 157 698,68 Eur ir ši suma, ieškovo nuomone, turėjo būti laikoma jo nuostoliais dėl neteisėtai Vilniaus

---

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Lik 2“ v. Vilniaus miesto savivaldybė (bylos Nr. 3K-3-8-916/2015).

miesto savivaldybei išduoto statybų leidimo. Tai, kad atstumas tarp estakados ir žemės sklypo su administracinės paskirties patalpomis, buvo faktiškai mažesnis nei nurodyta detalajame plane, anot ieškovo, lėmė, jog buvo sumažinta pirminė siūloma žemės sklypo ir administracinių patalpų kaina.

Kaip jau minėta, CK 6.247 straipsnis nurodo, kad „atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais, nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų rezultatu“. Kitaip tariant, norma suponuoja išvadą, kad vertinant, ar egzistuoja priežastinis ryšys tarp teisės pažeidėjo veiksmų ir nukentėjusiajam kilusios žalos, visų pirma reikia vertinti pačios žalos prigimtį.⁵³

Nors tiek pirmosios, tiek apeliacinės, tiek ir kasacinės instancijos teismai ieškinį atmetė, vis dėlto, šioje byloje buvo atkreiptas dėmesys į kitą labai svarbų aspektą – grynai ekonominio pobūdžio žala pirmą kartą išskirta į atskirą žalos kategoriją. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teisė į gyvybę, sveikatą, laisvę yra konkrečios, aiškios, absoliučios teisės, jų apsauga yra ir turi būti plačiausia. Teisė į nuosavybę taip pat yra konkreti, tačiau ne tokia svarbi, kaip pirmiau paminėtos. Tuo tarpu grynai ekonominio pobūdžio interesai yra mažiausiai aiškūs ir apibrėžti, dėl to pripažįstama, kad, suteikiant jiems plačią gynimo apimtį, būtų stipriai ribojama asmenų veiklos laisvė. Kitaip tariant, grynai ekonominio pobūdžio interesai yra labai plati žalos kategorija, kuri iš esmės gali apimti labai daug skirtingų, sunkiai prognozuojamų atvejų, ir suteikiant per daug plačią apsaugą tokiems interesams, būtų nepagrįstai suvaržoma asmenų teisė veikti įvairiose srityse, įprastai (priimtina) rizikuoti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad grynai ekonominio pobūdžio vertybės iš esmės yra deliktų teisės ginamų vertybių skalės apačioje ir nors tai nereiškia, kad šie interesai apskritai neturi būti ginami, tačiau suponuoja išvadą, kad jų gynimas turėtų būti siauriausias.

Šis teismo išaiškinimas labai tiksliai sutinka su prieš tai minėtu pamatiniu civilinės atsakomybės principu. Iš esmės CK 6.247 straipsnis leidžia daryti išvadą, kad sprendžiant dėl priežastinio ryšio, atsižvelgiama į tai, *kokia* žala kilo nukentėjusiajam. Kai žala kyla dėl gyvybės atėmimo ar sveikatos sužalojimo, kai tiesiogiai sužalojamas asmens nuosavybės teise turimas turtas, t.y. kai pažeidžiamos vertybės, esančios deliktų teisės ginamų vertybių skalės viršuje, atsakomybės ribos yra platesnės ir, priešingai, kuo mažesnę vertę turintys asmens interesai pažeidžiami, tuo siauresnės atsakomybės ribos.

---

⁵³ Turint omeny, kad nuostoliai – tai piniginė žalos išraiška (CK 6.249 straipsnio 1 dalis).

Kitaip tariant, kuo žemiau deliktinės teisės ginamų vertybių skalėje yra konkretus asmens interesas, tuo silpnesnis teisinis priežastinis ryšys sieja teisės pažeidimą ir kilusią žalą.

IŠVADOS

1. Lietuvos teismų praktikoje laikoma, kad neveikimo atveju faktinis priežastinis ryšys nenustatinėjamas, tačiau pastebėta, kad kartais tai gali lemti klaidingą bylos baigtį. Autorė siūlo faktinį priežastinį ryšį nustatinėti tiek kai yra veiksmas, tiek ir neveikimo atveju. Neveikimo atveju, teisėjai galėtų kelti tokį klausimą: ar nukentėjusysis vis dar būtų patyręs žalos, jeigu civilinės teisės pažeidėjas būtų įvykdęs pareigą, kurią jam numato įstatymas arba bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai?

2. Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai subjektyviai arba objektyviai bendrininkavusių asmenų veiksmai traktuojami kaip alternatyvios žalos atsiradimo priežastys, tačiau, pasak autorės, toks vertinimas sukuria nepageidaujamą ir teisiškai ydingą situaciją. Manytina, kad teismai alternatyvių priežasčių išimtį kartais linkę naudoti ne tuomet, kai objektyviai neįmanoma nustatyti, kuri iš alternatyvių priežasčių faktiškai lėmė žalą, tačiau, kai to padaryti nepavyksta dėl kitų, subjektyvių priežasčių, tokių kaip pvz.: netinkamai surinkti įrodymai.

3. Nustatydami teisinį priežastinį ryšį teismai linkę apsiriboti gana abstrakčiais teiginiais ir bendro pobūdžio vertinimais, pasigendama aiškių, konkrečių kriterijų, kuriais remiantis būtų atsakoma į klausimą „ar pasekmė nėra pernelyg nutolusi nuo priežasties“. Autorė siūlo remtis tokiais kriterijais (ypač situacijose, kuriose nutrūksta priežasties-pasekmės grandinė): 1) Ar teisės pažeidėjas kaip protingas ir apdairus asmuo turėjo realią galimybę numatyti, kad jo atliekami veiksmai gali sukelti konkrečias pasekmes? 2) Ar aptariamoms pasekmėms gali būti laikomos įprastomis pasekmėmis esant tokio pobūdžio aplinkybėms? 3) Ar asmuo, kuris patyrė žalą, priklauso grupei asmenų, kuriuos teisės pažeidėjas, galėjo protingai numatyti, kaip potencialius nukentėjusiuosius? 4) Ar tarp teisės pažeidėjo veiksmų ir kilusios žalos nėra įsiterpęs kitas tarpinis veiksnys, galėjęs esmingai pakreipti priežasties-pasekmės grandinę?

4. Analizuodami, ar tarp teisės pažeidėjo veiksmų ir kilusios žalos egzistuoja teisinis priežastinis ryšys, teismai vertina žalos prigimtį, t.y. kuo reikšmingesnėms vertybėms yra padaroma žala, tuo artimesnis teisinis priežastinis ryšys konstatuojamas ir, priešingai, kuo žemiau deliktinės teisės ginamų vertybių skalėje yra nukentėjusiojo pažeistas interesas, tuo mažesnė tikimybė, kad teisinis priežastinis ryšys nebus pernelyg nutolęs.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija//Lietuvos aidas, 1992-11-10, Nr. 220-0
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios, 2000-09-06, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas//Valstybės žinios, 2002-02-06, Nr. 13-467
4. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas//Valstybės žinios, 2001-11-28, Nr. 99-3515
5. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios, 2000-07-31, Nr. 64-1914
6. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas//Valstybės žinios, 1996-07-26, Nr. 71-1706
7. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas//Valstybės žinios, 1996-04-10, Nr. 32-788

Specialioji literatūra

Lietuvių kalba

1. AMBRASIENĖ, Dangutė, et al. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Lietuvos teisės universitetas, 2004/
2. MIKELĖNAS, Valentinas. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995.
3. MIKELĖNAS, Vytautas, et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 338.
4. MINOVIČ, Margarita. *Priežastinio ryšio problemos draudimo teisiniuose santykiuose*. Vilnius, 2007.
5. SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Bendraskolio pareigos atlyginti žalą apimtis taikant deliktinę atsakomybę: solidarioji ar dalinė atsakomybė?* Jurisprudencija, 2010, 3(121).
6. SELELIONYTĖ-DRUKTEINIENĖ, Simona. *Grynai ekonominio pobūdžio žala kaip specifinė žalos kategorija Lietuvos Respublikos deliktų teisėje*. Jurisprudencija, 2009, 4(118).

7. ROZENBERGIENĖ, Eugenija. *Probleminiai priežastinio ryšio nustatymo aspektai nagrinėjant eismo saugumo pažeidimų bylas*. No. 1(11), 2014.
8. SELELIONYTĖ, Simona. *Neteisėtumas kaip valstybės deliktinės atsakomybės sąlyga*. Jurisprudencija, 1 2006 (79).
9. MIZARAS, Vytautas. *Lietuvos deliktų teisės raidos aktualijos ir tendencijos. Šiuolaikinės civilinės teisės raidos tendencijos ir perspektyvos*. Vilnius: Justitia, 2007.
10. PIESLIAKAS, Vytautas. *Priežastinis ryšys tarp pavojingos veikos ir baudžiamajame įstatyme numatytų padarinių ir jo nustatymas teismų praktikoje*. Jurisprudencija, 2006 7(85).

Anglų kalba

1. HILLEL, David, et al. *Proving causation where the but for test is unworkable*. AQDavid(22), 2005, p. 217.
2. PINCUS, Stephen N. *Progress on the casual chain gang: some approaches to causation in Tort Law and steps toward a linguistic analysis*. Osgoode Hall Law journal, Volume 24, Number 4, 1986.
3. SCHWARTZ, Alan. *Causation in Tort Law: a comment on Kelman*. Yale Law school, Yale Law school legal scholarship repository, Faculty scholarships series, 1987.
4. SWISHER, Peter N. *Causation Requirements in Tort and Insurance Law Practice: Demystifying Some Legal Causation Riddles*. University of Richmond, UR Scholarship Repository, Law faculty publications, 2007.
5. WRIGHT, Richard W. *Causation in Tort Law*. Volume 73, Issue 6. California Law Review, 1985.

Teismų praktika

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.270 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Byla Nr. 43/2011).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. B. v. Vilniaus universiteto Santariškių klinikos* (bylos Nr. 3K-3-556/2005);

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 11 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *A. T., J. A. P. v. Lietuvos Respublika, V. J.* (bylos Nr. 3K-3-518/2006)
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *L. B., I. V., I. Z. A. v. daugiabučio namo savininkų bendrija „Medvėgalis“, uždaroji akcinė bendrovė „Telšių šilumos tinklai“* (bylos Nr. 3K-7-345/2007).
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 5 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje *V. D. v. E. T., D. L.* (bylos Nr. 2K-19/2008).
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *J. M. Š. v. VĮ Registrų centro Kauno filialas, antstolė Lina Ugnė Dzikienė* (bylos Nr. 3K-7-59/2008).
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *S. U., D. U., G. U. v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato* (bylos Nr. 3K-3-91/2010).
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *A. Č., B. Č., S. K. v. M. M., Rokiškio rajono savivaldybės administracija* (bylos Nr. 3K-3-214/2012).
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. A. v. bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Veiza“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Kokybės kubas“* (bylos Nr. 3K-3-607/2013).
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *V.P. v. V.S.* (bylos Nr. 3K-7-144/2014).
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. gruodžio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Alytaus skyrius v. „If P&C Insurance AS“* (bylos Nr. 3K-3-552/2014).
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. sausio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *UAB „Lik 2“ v. Vilniaus miesto savivaldybė* (bylos Nr. 3K-3-8-916/2015).

13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Akcinė bendrovė SEB bankas v. bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Auto1“, uždaroji akcinė bendrovė „Auto1 Logistics“, R. V., uždaroji akcinė bendrovė Įmonių bankroto administravimo ir teisinių paslaugų biuras, „BTA Insurance Company, SE“* (bylos Nr. 3K-3-118-219/2015).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje *BUAB „Minvesta“ v. L. N., M. N., D. T., V. I. (V. I.)* (bylos Nr. 3K-3-429-313/2015 (S)).
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *V.Š., R.J. v. bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės vaistinė „Melisanus“* (bylos Nr. 3K-3-50-695/2016).
16. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. M. v. uždaroji akcinė bendrovė „Auksinis varnas“* (bylos Nr. 2A-249/2009).
17. Lietuvos Apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. M. v. UAB „Naradava“* (bylos Nr. 2A-299/2011).
18. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *R. M. v. UAB „Naradava“* (bylos Nr. 2-481-212/2010).

SANTRAUKA

Priežastinio ryšio teisinio vertinimo problematika

***

Daugelyje mokslo šakų priežastinis ryšys suvokiamas kaip objektyvus, egzistuojantis nepriklausomai nuo žmogaus valios dviejų reiškinių – priežasties ir pasekmės – santykis. Tačiau teisinio reguliavimo kontekste visos priežastinio ryšio schemos iš esmės atspindi poreikį patirtą žalą priskirti kaltininko neteisėtiems veiksams – įrodyti, kad kaltininko ginčijamas elgesys iš tiesų sukėlė pradimus, kurių kompensacijos reikalaujama. Toks įrodinėjimo procesas iš bylą nagrinėjančio teisėjo reikalauja vertinti šį santykį ne tik kaip egzistuojantį objektyviai, tačiau analizuoti priežastinį ryšį ir subjektyvia prasme.

Nors ir būdamas be išimties privalomu civilinės teisinės atsakomybės elementu, priežastinis ryšys dažnai vertinamas paviršutiniškai, o neišsami ir detalumo stokojanti šio reiškinių analizė dažnai lemia iš esmės klaidingą rezultatą, ir apskritai teisiškai ydingą bylos baigtį. Pastebėta, kad priežastiniam ryšiui vis dar skiriamas pakankamai menkas dėmesys, lyginant su kitų civilinės atsakomybės sąlygų tyrimu.

Šiame darbe studijuojami priežastinio ryšio teisinio vertinimo trūkumų turintys Lietuvos teismų sprendimai, mėginama jiems rasti tinkamų teisinių priemonių, kurios galėtų padėti prieiti teisingo bylos rezultato. Autorės manymu, pagrindines šio reiškinių teisinio vertinimo problemas iš esmės galima išskirti į dvi dideles grupes – problemas, kylančios vertinant priežastinį ryšį, kai egzistuoja daugiau nei viena potenciali priežastis; ir problemas kylančios vertinant atsiradusias pasekmes bei jų ryšį su tam tikra potencialia priežastimi. Abu šie atvejai analizuojami pasitelkiant konkrečius teismų sprendimus ir aptariant teisėjų atliktą ydingą priežastinio ryšio vertinimą. Minėtoms byloms siūlomi alternatyvūs sprendimų variantai bei tam tikros taisyklės, galinčios palengvinti panašių ginčų nagrinėjimą.

Reikšminiai žodžiai: *priežastinis ryšys, civilinė atsakomybė, civilinės atsakomybės sąlygos, alternatyvios priežastys, pernelyg nutolusios priežastys, skolininkų daugetas.*

SUMMARY

Problematics of Legal Evaluation of Causal Relation

***

The causal connection between conduct and result is usually perceived as an objective relationship in many other studies, whereas in tort law it is considered quite the opposite. This perspective is reflected in the need for the injury to be attributable to the defendant's wrongdoing or – the need to prove that the defendant's impugned conduct *actually* caused the loss complained of. Every causal scheme essentially reflects the legal need to determine not only whether the defendant's tortious conduct had contributed to an injury but also whether the defendant should be held legally responsible for the injury in the light of the other contributing factors.

Despite being the necessary element of civil liability, causation is still often underestimated. This position not only can cause a faulty result of the case, but also lead to the situation when an innocent person would be held responsible for the damage caused by others.

The aim of this master thesis is to identify and demonstrate the most common problems met, while solving civil wrong cases and most important – to offer some legal solutions. The thesis will therefore be divided into four chapters: while the first and the second chapter will highlight and explain some theoretical basis of causal connection, the third and the fourth chapter will turn to the practical framework of causal relation – subsequent analysis of caselaw will demonstrate the most usual mistakes made by civil courts.

Keywords: *causal relation, civil liability, cause of action, alternative causes, proximate cause, multiple tortfeasors.*